

SEVİLAY PARLAR

Borçlar Hukuku

Genel Hükümler

Ders Notu

BORÇLAR HUKUKU

Borçlar hukuku, borç ilişkisinin doğumunu, hükümlerini, türlerini ve sona ermesini düzenleyen bir özel hukuk dalıdır. Borçlar hukukunun asli kaynağını oluşturan Borçlar Kanunu, şekli bakımından Medeni Kanun'dan ayrı ve bağımsız bir yasa olmakla birlikte, içerik açısından Medeni Kanun'u tamamlayan bir yasadır. Borçlar hukuku aynı zamanda, geniş anlamda medeni hukukun bir alt dalı olarak kabul edilmektedir. Borçlar Kanunu, iki kısma ayrılmıştır.

- 1- Umumi(Genel) Hükümler: Bir borç ilişkisinin doğumu, hükümleri, sonuçları ve borç ilişkisinde tarafların değişmesi konuları incelenmiştir (TBK m.1-206.).
- 2- Özel Borç İlişkileri: Satım, bağışlama, kefalet, havale vs.. gibi özel bazı borç ilişkileri düzenlenmiştir (TBK m.207-649.).

Borçlar Hukukunun asli kaynağı, 1926 yılında yürürlüğe giren; 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu'dur. 1926 yılında yürürlüğe giren Borçlar Kanunu İsviçre'den alınmıştır. 1 Temmuz 2012 tarihinde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle 818 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Borçlar hukukunun kaynakları kendi içinde üçe ayrılmaktadır;

- 1- Yazılı (Asli) Kaynaklar; Kanunlar, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Yönetmelikler.
- 2- Yazısız (Tali) Kaynaklar; Örf ve adet hukuku kuralları, Hâkimin yarattığı hukuk.
- 3- Yardımcı Kaynaklar; Doktrin, Mahkeme kararları.

Türk Borçlar hukukunda, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu uyuşmazlıkların çözümünde ilk sırada bakılan asli kaynaktır.

BORÇLAR HUKUKUNA HÂKİM OLAN İLKELER

İrade özerkliği(serbestliği) İlkesi

Sözleşme Hürriyeti: Kişilere;

- Sözleşme yapıp yapmama,
- Sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlüğü
- Sözleşmenin tipini belirleme özgürlüğü
- Sözleşmenin karşı tarafını seçme özgürlüğü
- Sözleşmenin şeklini belirleme özgürlüğü
- Sözleşmeyi değiştirme- ortadan kaldırma özgürlüğünü tanımlar.

Şekil Serbestliği:

- Sözleşmeler kanunda aksi belirtilmedikçe yazılı veya sözlü yapılabilir(İstisna:
- **Eşitlik:**
- Sözleşmenin tarafları ekonomik ve sosyal durumlarına bakılmaksızın kanun önünde eşittir (istisna: işçiyi korumak veya tüketiciyi korumak için bazı kanunlarla zayıf taraf lehine pozitif düzenlemelere yer verilmiştir).

Nisbilik İlkesi

Bir borç ilişkisinden doğan haklar, herkese karşı değil, sadece bu borç ilişkisine taraf olanlara karşı ileri sürülebilir. Örneğin; alacak hakkı, kural olarak kira hakkı nispi haktır.(ancak kiracı tapuya şerh verirse ve oturduğu ev satılırsa bu hakkını yeni ev sahibine karşı da ileri sürebilir. Bu durumda bu ilkenin istisnası olur)

İstisnaları:

Dürüstlük İlkesi
Borçlu borcunu ifa ederken, alacaklı talep hakkını kullanırken doğru ve dürüst bir davranışta bulunmalıdır.(TMK m.2) Dürüstlük kuralı aşağıdaki hallerde uygulanmaktadır:
3. kişi aleyhine borç yaratamama İlkesi
Bir borç ilişkisine taraf olan kişiler hariç üçüncü bir kişi iradesi dışında borç altına sokulamaz. İstisnası; -
Kusurlu Sorumluluk İlkesi
Bir kimsenin haksız fiilinden veya borca aykırı fiilinden dolayı sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması gerekir. İstisnası;
İvazlılık (Karşılıklılık) İlkesi
Karşılıklı sözleşmelerde tarafların birbirlerine karşı yerine getirmesi gereken edimleri söz konusudur. Her iki tarafta birisinin alacaklısı ve borçlusunu konumundadır. İstisnası;
Borçlunun Yerleşim Yeri İfa İlkesi
Borcun ifa yeri, tarafların iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma ya da kanun hükmü yoksa para ve parça borcu dışındaki borçlar, kural olarak sözleşmenin yapıldığı sırada (borcun doğduğu anda) borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir. (Bu ilke sadece cins borçları için geçerlidir.) İstisnası; - Para borçları, kural olarak ifa zamanındaki alacaklının yerleşim yerinde ifa edilir. - Parça borçları ise, kural olarak sözleşmenin yapıldığı sırada (borcun doğduğu anda) parçanın bulunduğu yerde ifa edilir.
Sınırlı Sayıda Olmama İlkesi
Borçlar hukukunda taraflar hukukun çizdiği sınırlar içerisinde diledikleri kişi ile diledikleri konuda istedikleri sözleşmeyi yapabilirler. TBK'da düzenlenen sözleşme türleri sınırlı sayıda değildir, yani taraflar kanunda olmayan bir sözleşme türü meydana getirebilirler.
Ahde Vefa İlkesi
Sözleşmenin tarafları kural olarak sözleşmede geçen ve başta kararlaştırılan tüm hususlara uygun davranmalıdır. Aksi halde sözleşmeye aykırı davranılmış olur. İstisnası;
Hak Düşürücü Süreye veya Zamanaşımına Uğrama İlkesi
Borçlar sonsuza kadar varlığını sürdürmez. Belirli bir süre sonra her borç zamanaşımına uğrayacaktır. Bu zamanaşımı süresi Borçlar Kanunu'nda genel olarak 10 yıl olarak öngörülmüştür. Bazı süreler ise hak düşürücü niteliktedir.

Borçlar Hukukunun Temel Kavramları

Külfet Kavramı: Kanunun alacaklı ya da borçluya yüklediği bazı davranışların yerine getirilmemesi durumunda hakkın kısmen ya da tamamen kaybedilmesi sonucunu doğuran hukuki bir ödevdir.

Örneğin; alıcının teslim aldığı malı muayene etmesi bir külfettir. Alıcının bu külfete katlanmaması satıcının ayıba karşı sorumluluğu yoluna gitmesine engel olur.

Borç Kavramı: Alacaklının borçludan istemeye yetkili olduğu, borçlunun da yerine getirmekle yükümlü olduğu tek bir edimdir.

- **Dar anlamda borç;** sadece para borcunu ifade eder. Örneğin; ayakkabı tamircisi ile yapmış olduğumuz sözleşmede ayakkabı tamircisinin borcu ayakkabıyı tamir etmek, bizim borcumuz ise bedeli ödemektir.

- **Geniş anlamda borç;** borç ilişkisini ifade eder.

Borç İlişkisi Kavramı: Alacaklı ve borçlu diye adlandırılan iki taraf arasında doğmuş veya kurulmuş olan hukuki bir bağı (borç ilişkisini) ifade eder. Bir ya da birden çok alacak hakkını, edim yükümlülüklerini, yenilik doğuran hakları, def'ileri, tali hakları, yan yükümlülükleri içeren hukuki ilişkidir. Bir borç ilişkisine taraf olabilmek için **kişi olmak yeterlidir. Fiil ehliyetine sahip olmak gerekmez.**

- Gerçek kişiler; tam ve sağ doğmakla borç ilişkisine taraf olabilirler.
- Tüzel kişiler; kanunun aradığı şekilde kurulmakla borç ilişkisine taraf olabilirler.
- Borç ilişkisinin zorunlu unsurları; alacaklı, borçlu ve edimdir.

Borç İlişkisinin Unsurları

Alacaklı	Borçlu	Edim
Borç ilişkisinin aktif tarafıdır. Sözleşmeye dayalı talep ve dava hakkı vardır. Alacaklı bir veya birden fazla kişi olabilir.	Borç ilişkisinin pasif tarafıdır. Sözleşmeye dayalı edimde bulunmakla yükümlü olan taraftır. Borçlu birden fazla kişi olabilir.	Alacaklı ve borçlunun birbirlerine karşı belirli ya da belirlenebilir bir davranış biçimi yani borcun konusudur. Edimin konusu hukuka, ahlaka, kişilik haklarına aykırı olmamalı ve imkânsız olmamalıdır.

Borç İlişkisinin Kaynakları:

- Hukuki işlem
- Haksız fiil
- Sebepsiz zenginleşme

Bu üç ana kaynağın haricinde borç ilişkisi doğuran başka kaynaklar da vardır. Örneğin, belirli hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğü, vekâletsiz iş görmeden doğan borçlar, sözleşme görüşmeleri sırasında kusurlu bir davranıştan (culpa in contrahendo) doğan borçlar, fiili sözleşme ilişkileri, koruma yükümlerinin ihlali gibi.

Borç – Borç İlişkisi Farkı:

- **Doğum anı bakımından:** Borç, borç ilişkisiyle aynı anda doğabileceği gibi borç ilişkisinden sonra da doğabilir. Örneğin; kiralanın şeyin sahibine iade borcu kira sözleşmesinin sonunda doğar.
- **Devir yönünden:** Borç, üçüncü bir kişiye devredilirken; borç ilişkisi, üçüncü bir kişiye devredilemez.
- **Sona erme anları açısından:** Borç ilişkisi sona erdiği halde borç son bulmamış olabilir. Borçlu bu ilişki devam ettiği sürece meydana gelen borçların ifasından sorumludur. Örneğin; kira sözleşmesinin süresi dolmasına rağmen kiracı kira parasını henüz ödememişse, borç ilişkisi sona ermiş ancak borç devam etmektedir.

Borç ilişkisini sona erdiren sebepler	Borcun sona erdiren sebepler
- Sözleşmenin iptali	- Borcun ifası
- Sözleşmenin feshi	- İbra sözleşmesi
- Sözleşmenin bozulması	- Yenileme sözleşmesi
- Taraflardan birinin ölümü	- Takas hakkının kullanılması
- Taraflardan birinin ayırt etme gücünü kaybetmesi	- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi
- Kanunda öngörülen sürenin sona ermesi	- İfanın sözleşme kurulduktan sonra imkânsız hale gelmesi

<ul style="list-style-type: none"> - İ kale - İflas 	<p>UYARI: Zamanaşımına uğrayan borç, eksik borç durumuna gelir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile borcu sona erdiren sebepler arasından çıkartılmıştır.</p>
---	--

EDİMİN TÜRLERİ		
<p style="text-align: center;"><u>Olumlu (Müspet) Edim</u></p> <p>Verme veya yapmaya ilişkin olan edimdir. <u>Örneğin;</u> satım sözleşmesindeki malın teslimi, paranın ödenmesi, satım- kira- bağış- kefalet-trampa(vermeye yönelik olanlar), Hizmet- vekâlet- kat karşılığı inşaat söz.(yapmaya yönelik olanlar)</p>	<p style="text-align: center;"><u>Olumsuz (Menfi) Edim</u></p> <p>Yapmamaya yönelik edimlerdir. Bunlar da kendi içinde bir şey vermekten kaçınma ya da katlanma olarak ikiye ayrılmaktadır. <u>Örneğin;</u> rekabet yasağı sözleşmesinde işçinin rekabet etmeme edimi, evin önündeki manzarayı kapatmama, kira sözleşmesinde ev sahibinin kiralayanın kiraladığı şeyi kullanımına katlanması veya üzerinden geçit hakkı geçirilen yüklü taşınmazın maliki ya da zilyedinin, lehine geçit hakkı tesis edilen kişinin kendi taşınmazından geçmesine katlanması gibi.</p>	
<p style="text-align: center;"><u>Maddi Edim</u></p> <p>Borçlunun malvarlığı ile yerine getirdiği edimlerdir. Bu tür edimlerde borcun kim tarafında ifa edildiğinin bir önemi yoktur, yani borcun bizzat borçlu tarafından ifası zorunlu değildir. Bu nedenle borçlu öldüğünde söz konusu edim, mirasçılardan talep edilebilir. <u>Örneğin;</u> kira sözleşmesinde kiracının /kiraya verenin edimi, iş sözleşmesinde işverenin edimi, kişinin para borcunu babasının ödemesi vb.</p>	<p style="text-align: center;"><u>Şahsi Edim</u></p> <p>Bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesi gereken şahsa sıkı sıkıya bağlı olan edimlerdir, 3. Kişiler tarafından ifa edilemez. Mirasçılara geçmez, başkasına devredilemez, yalnızca alacaklı kabul ederse edimi üçüncü bir kişi ifa edebilir. <u>Örneğin;</u> ressamın resim yapma edimi, heykeltıraşın heykel yapma edimi, iş sözleşmesinde işçinin edimi, mimarın proje çizme edimi vb.</p>	
<p style="text-align: center;"><u>Ani Edim</u></p> <p>Bir veya birden çok fiille bir anda, bir defada yerine getirilen edimdir. <u>Örneğin;</u> satım sözleşmesinde malın teslimi, bedelin peşin ödenmesi</p>	<p style="text-align: center;"><u>Dönemli Edim</u></p> <p>Edimin düzenli veya düzensiz aralıklarla tekrarlanmasıdır. <u>Örneğin;</u> kira sözleşmesinde kiracının kirayı aylık ödemesi, iş sözleşmesinde işverenin ücret ödeme edimi, aidat ödemeleri, avukatın bağlı olduğu baroya ayda bir kez prim ödemesi vb.</p>	<p style="text-align: center;"><u>Sürekli Edim</u></p> <p>Kesintisiz bir fiille veya davranışla bir süre boyunca ifa edilen edimlerdir. <u>Örneğin;</u> kira sözleşmesinde ev sahibinin katlanma yükümlülüğü, iş sözleşmesinde işçinin iş görme edimi (mevsimlik işçinin iş görmesi de sürekli edimdir) vb.</p>
<p style="text-align: center;"><u>Bölünebilen Edim</u></p> <p>Konusunu oluşturan şeyin niteliğinde veya değerinde esaslı bir değişiklik olmaksızın parçalara ayrılabilen edimdir. Sayı, tartı, ölçü ile miktarı belirlenebilen, biri diğeri yerine konulabilen misli şeyler bölünebilir edimlerdir. <u>Örneğin;</u> 20 ton pirincin bölünerek ifa edilmesi, para borcunun taksitler halinde ödenmesi, 15 otomobilin teslimi vb.</p>	<p style="text-align: center;"><u>Bölünemeyen Edim</u></p> <p>Bölündüğü zaman niteliğinde bir değişme, değerinde bir azalma meydana gelen edimlerdir. <u>Örneğin;</u> iş görme edimi, bir atın teslimi, bir heykeli teslim borcu, evi teslim borcu vb. NOT: Yapma ve yapmamaya yönelik edimler genellikle bölünemeyen edimlerdir.</p>	

Edimin Özellikleri:

- Edim hukuka, ahlaka, adaba ve kişilik haklarına aykırı olmamalıdır.
- Edim sözleşmenin kurulduğu sırada imkânsız olmamalıdır.
- Edimin mutlaka belli olmasına gerek yoktur, belirlenebilir olması da yeterlidir.

- Edimin mutlaka maddi olması gerekmemektedir. Manevi nitelikte ya da bedel içermeyecek şekilde de kararlaştırılabilir.
- Edimi belirleme yetkisi taraflardadır. Ancak edimin belirlenmesi üçüncü bir kişiye de bırakılmış olabilir.
- Edimin malvarlığına dâhil olmasına “alacak hakkı”, alacak hakkını isteme yetkisine ise “talep hakkı” denir. Alacak hakkı ile talep hakkı aynı kavramlar değildir.
 - Alacak hakkı:

BORÇ ÇEŞİTLERİ

PARA BORCU	PARÇA BORCU	CİNS (ÇEŞİT) BORCU
Bir miktar para üzerinden yapılan anlaşmadır.	Doğada aynısından bulamadığımız, ferdiyle belirtilmiş borçtur. Borçlunun seçim yetkisi yoktur. <ul style="list-style-type: none"> - Picasso'nun Don Kişot tablosu, bu tarladan bu sene çıkacak ekin, plakası belli bir otomobil, A'nın parmağındaki yüzük vb. 	Doğada aynısından bulabildiğimiz, cinsiyle belirtilmiş borçtur. Borçlunun seçim yetkisi vardır. <ul style="list-style-type: none"> - Picasso'nun tablolarından beş tanesi, bir ton buğday borcu, 10 kg ayva, Samsung marka telefon vb.
ANKARA (A) 100.000 İSTANBUL (B) (Veriyor) KONYA (Sözleşmenin yapıldığı yer) ↓ NEVŞEHİR (Paranın verildiği yer) ↓ VADE (8 Temmuz) <u>Vadeden önce;</u> (A) Ankara'dan Van'a , (B) İstanbul'dan Bursa'ya taşınmıştır. - Sözleşmede borcun ifa edileceği yer belirtilmemişse:	ANKARA (A) (Fırtına) İSTANBUL (B) (Alıcı) Yarış Atı (Satıcı) ARTVİN (Sözleşmenin yapıldığı yer) ↓ MUŞ (Sözleşmenin yapıldığı sırada atın bulunduğu yer) ↓ VADE (8 Temmuz) <u>Vadeden önce;</u> (A) Ankara'dan Trabzon'a , (B) İstanbul'dan Rize'ye taşınmıştır. - Sözleşmede borcun ifa edileceği yer belirtilmemişse (Atın teslim yeri): - Atın parasının ödendiği yer:	ANKARA (100 kg) İSTANBUL (A) Kestane (B) (Alıcı) ZONGULDAK (Satıcı) (Sözleşmenin yapıldığı yer) ↓ VADE (8 Temmuz) <u>Vadeden önce;</u> (A) Ankara'dan Uşak'a , (B) İstanbul'dan İzmir'e taşınmıştır. - Sözleşmede borcun ifa edileceği yer belirtilmemişse: - Kestane'nin parasının ödendiği yer:

	- Taraflar sözleşmenin yapıldığı sırada parçanın nerede olduğunu bilmiyorlarsa;	
--	---	--

Sınırlı Cins (Stok) Borcu: Cins borçlarında borçlunun, edimini kararlaştırılan belli bir stoktan veya kararlaştırılan bir yerden ifa etmesidir. Örneğin, Zonguldak'taki şu madenden 200 ton kömür, WW Beetle model araba, 5 kangal Afyon sucuğu gibi. Stok borcunu konu edinen borç ilişkilerinde borçlu, kararlaştırılan stok dışında bir yerden borcunu ifa ederek borcundan kurtulamaz.

Sonraki İmkânsızlık Halinin Parça ve Cins Borcuna Etkisi:

- Parça borçları imkânsızlaşırken, cins borçları imkânsızlaşmaz.
- Bir parça borcu sözleşmenin yapıldığı anda imkânsızsa objektif imkânsızlık, sözleşme kesin hükümsüzdür. Örneğin; (A) ile (B) Fırtına isimli yarış atının satımı konusunda anlaşılır. Ancak Fırtına sözleşmenin yapılmasından 2 saat önce ölmüş ve tarafların bu durumdan haberi yoktur.
- Bir parça borcu sözleşmenin yapılmasından sonra, teslimden önce borçlunun kusuruyla imkânsızlaşırsa VERME BORCU TAZMİNATA DÖNÜŞÜR. Örneğin; (A), Fırtına isimli yarış atını (B)'ye satmış. Taraflar 2 gün sonra teslim konusunda anlaşılır. Ertesi gün (A) Fırtına'yı kırbaçlayarak öldürür.
- Bir parça borcu sözleşmenin yapılmasından sonra, teslimden önce borçlunun kusuru olmadan imkânsızlaşırsa, VERME BORCU SONA ERER. Taraflar birbirlerinden aldıklarını sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade ederler. Örneğin; (A), Fırtına isimli yarış atını (B)'ye satmış. Taraflar 2 gün sonra teslim konusunda anlaşmışlar. Ertesi gün Fırtına'ya yıldırım çarpmış ve Fırtına ölmüştür.

BORÇ İLİŞKİSİNDEN DOĞAN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLER

HAKLAR

ASLİ HAK (Birincil haklar)	FER'İ HAK (İkincil haklar)	TALİ HAK
Kullanma ve yararlanma hakkı verir. Örneğin; alacak hakkı, haksız fiilden doğan zararı tazmin etmek veya sebepsiz zenginleşmede eşyayı iade etme.	Asıl alacağa bağlı yan haklardır (asli haklara bağlıdır) ➤ Asıl alacağı genişleten fer'i hak: faiz, gecikme tazminatı, cezai şart ➤ Asıl alacağı güvence altına alan fer'i hak: rehin, ipotek, hapis hakkı	Borç ilişkisini yeniden şekillendiren, borç ilişkisine yeni bir düzen getiren haklardır. (Düzenleme hakları) ➤ Yenilik doğuran haklar ve ➤ Def'i hakları olmak üzere ikiye ayrılır.

TALİ HAKLAR (DEF'İ / YENİLİK DOĞURAN HAKLAR)

Temel hukuka dayanan savunma imkânları iki gruba ayrılmaktadır.

DEF'İ VE İTİRAZ ARASINDAKİ FARKLAR	
DEF'İ	İTİRAZ
Geçerli bir hakkın varlığı kabul edilmekle birlikte, özel bir sebeple borcu ifadan kaçınma yetkisi sağlar.	Borçlar hukuku anlamında geçerli bir hakkın doğmadığı, sona erdiği veya başka bir sebeple ortadan kalktığı savunmasıdır. Yani borçlu borcunu kabul etmez.
Haktır.	Olaya ilişkindir.
Hâkim önüne gelen olayda re'sen dikkate almaz, taraflarca ileri sürülmesi gerekir.	Hâkim re'sen dikkate alır. Ayrıca itiraz ilgili herkes tarafından da ileri sürülebilir.
Hak kullanılmazsa sona erer.	İtirazdan vazgeçilmez, sona ermez.
Kamu düzeninden kaynaklanmaz.	Kamu düzeni ile ilgilidir.
Yargılamanın her aşamasında ileri sürülemez.	Yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir.
Def'inin kabulü durumunda borç sona ermeyebilir.	İtirazın kabulü durumunda borç sona erer.

Def'i Çeşitleri:	
<p>1- Ödemezlik Def'i: İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan biri edimini yerine getirmeden karşı taraftan edimini yerine getirmesini isterse, bu taraf ödemezlik def'ini ileri sürebilir.</p> <p>2- Taksim Def'i: Adi borçlulukta borçlular alacaklıya karşı borcun tamamından değil, paylarına düşen miktardan sorumludur. Alacaklı borçlulardan bu miktardan daha fazla bir talepte bulunursa, borçluların payına düşen miktarı ödeyip kalanlarından kaçınma hakkına denir.</p> <p>3- Tartışma Def'i: Adi kefalette alacaklının alacağını önce borçludan istemesi, alamaması durumunda kefile gitmesidir. Alacaklı doğrudan kefile giderse, kefil bu def'iyi ileri sürerek ödemekten kaçınabilir.</p> <p>4- Zamanaşımı Def'i: Borcun varlığı kabul edilir. Ancak zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle ödemekten kaçınılır.</p> <p>5- Takas Def'i: Borcun varlığı kabul edilmektedir. Ancak borçlu, alacaklıdan daha önceden bir alacağı olduğunu ileri sürerek alacağına karşılık ödemekten kaçınmasıdır.</p>	
Kesin Def'i	Geciktirici Def'i
Bu def'iyi ileri süren borçlu ileriye dönük olarak borcu ödemekten sürekli kurtulur. Örneğin: Zamanaşımı def'i, Takas def'i, Taksim def'i	Bu def'iyi ileri süren borçlu, borcu ödemekten geçici olarak kurtulur. Örneğin: Ödemezlik def'i, Tartışma def'i

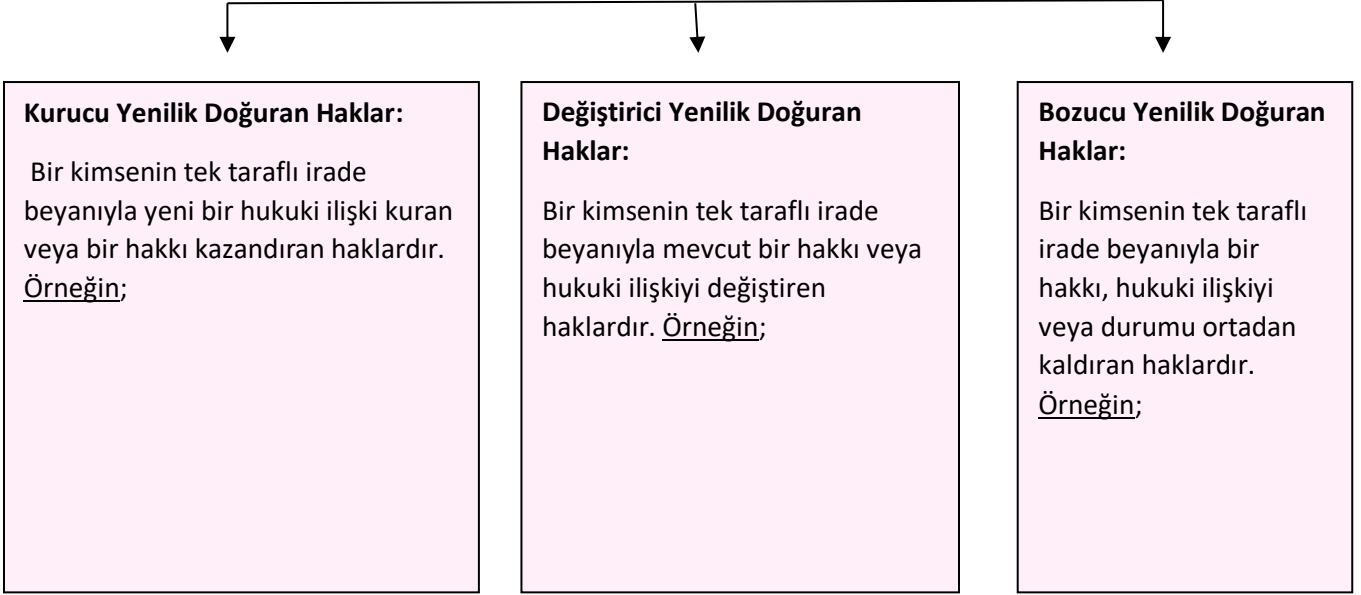
YENİLİK DOĞURAN HAKLAR

Yeni bir hukuki durum yaratan, mevcut hukuki durumu değiştiren veya tamamen ortadan kaldıran haklardır.

Özellikleri:

UYARI:

YENİLİK DOĞURAN HAKLAR

YÜKÜMLÜLÜKLER

Asli edim yükümlülüğü	Yan edim yükümlülüğü	Yan yükümlülük (aydınlatma yük)
Asli edim yükümlülükleri alacaklı ve borçlu arasında yapılan sözleşmenin asıl konusuna yönelik edimlerdir. Asli edim yükümlülüğü yerine getirilmediğinde taraflara ayrı dava ve talep hakkı verir.	Borçlunun sözleşmeden dolayı asıl olarak borçlandığı edime bağlı olan ve onu tamamlayan edimlerdir. Bu edimlere satılan malın paketlenmesi, kargolanması, kargo masrafları, ev satışında tapu harcının kim tarafından ödeneceği, araç satışında noter ücretinin kim tarafından ödeneceği yan edim olarak karşımıza çıkmaktadır. Yan edim yükümlülüğü yerine getirilmediğinde taraflara ayrı dava ve talep hakkı verir.	Sözleşmeden doğan edimin ifasına yönelik olmayan yükümlülüklerdir. Sözleşmenin ifasında özellikle dürüstlük kurallarına uygun bir şekilde ifanın gerçekleşmesini sağlayan edimlerdir. Bu tür edimlere sözleşmenin dikkat ve özen göstererek ifa edilmesi, malın temiz bir şekilde teslim edilmesi, malın zamanında teslim edilmesi gibi yükümlülükler örnek verilmektedir. Yan yükümlülükler ayrı bir ifa davasına konu olamaz.

BORÇ VE SORUMLULUK

Sorumluluk; alacaklının alacağını alabilmek için borçluya ait mal varlığına devlet kuvveti yardımıyla (cebr-i icra yoluyla) başvurabilmesi ve borçlunun bunlara katlanmak zorunda olmasıdır.

SORUMLULUK TÜRLERİ			
ŞAHIS İLE SORUMLULUK (UYGULANMIYOR)	MALVARLIĞI İLE SORUMLULUK		
Borçlunun, borcundan dolayı vücut bütünlüğü ile sorumlu olmasıdır. Örneğin; borca karşılık organlarını almak, borca karşılık hapis yatmak, borca karşılık idam, borca karşılık bir uzvun kesilmesi. TÜRK HUKUKUNDA BU TÜR SORUMLULUK UYGULANMAMAKTADIR.	<ol style="list-style-type: none"> Sınırsız (şahsi) Sorumluluk: Kural olarak borçlunun borcundan dolayı haczedilebilen bütün mallarıyla sınırsız sorumlu olması esas kabul edilmiştir. Örneğin; şahıs şirketi ortakları Sınırlı Sorumluluk: Hukuk düzeni bazı hallerde sorumluluğu sınırlamıştır. Örneğin; sermaye şirketi ortakları <table border="1"> <tr> <td>➤ Belli mallarla sınırlı sorumluluk: Ör. Devlet miras bırakanın borçlarından dolayı yalnızca tereke malları ile sorumludur, rehin sözleşmesinde kural olarak rehin gösterilen mal ile sınırlı sorumluluk vardır, yine haciz esnasında borçlu haczedilebilen malları ile sorumludur.</td> <td>➤ Belli miktarlarla sınırlı sorumluluk: Borçlu borcundan dolayı bütün mallarıyla sorumlu olmakla birlikte, bu sorumluluk belli miktar ile sınırlandırılmıştır. Örneğin; kefalet sözleşmesinde kefil, sözleşmede gösterilen miktar kadar sorumludur.</td> </tr> </table>	➤ Belli mallarla sınırlı sorumluluk: Ör. Devlet miras bırakanın borçlarından dolayı yalnızca tereke malları ile sorumludur, rehin sözleşmesinde kural olarak rehin gösterilen mal ile sınırlı sorumluluk vardır, yine haciz esnasında borçlu haczedilebilen malları ile sorumludur.	➤ Belli miktarlarla sınırlı sorumluluk: Borçlu borcundan dolayı bütün mallarıyla sorumlu olmakla birlikte, bu sorumluluk belli miktar ile sınırlandırılmıştır. Örneğin; kefalet sözleşmesinde kefil, sözleşmede gösterilen miktar kadar sorumludur.
➤ Belli mallarla sınırlı sorumluluk: Ör. Devlet miras bırakanın borçlarından dolayı yalnızca tereke malları ile sorumludur, rehin sözleşmesinde kural olarak rehin gösterilen mal ile sınırlı sorumluluk vardır, yine haciz esnasında borçlu haczedilebilen malları ile sorumludur.	➤ Belli miktarlarla sınırlı sorumluluk: Borçlu borcundan dolayı bütün mallarıyla sorumlu olmakla birlikte, bu sorumluluk belli miktar ile sınırlandırılmıştır. Örneğin; kefalet sözleşmesinde kefil, sözleşmede gösterilen miktar kadar sorumludur.		

EKSİK BORÇLAR (TABİİ BORÇLAR)

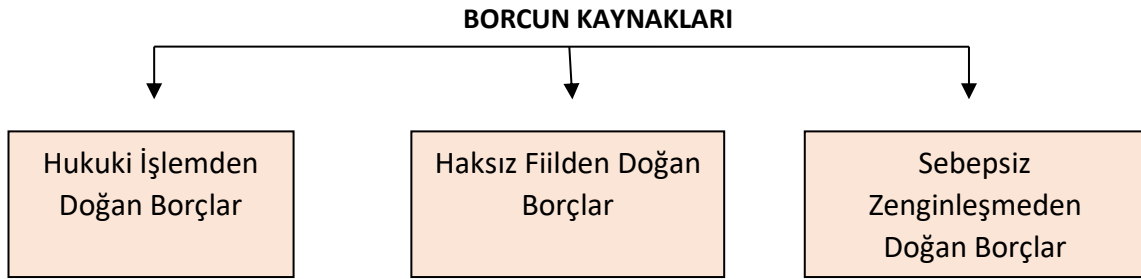
Borcun olduğu ancak sorumluluğun olmadığı borçlara “eksik (tabii) borç” denir. Alacaklı, alacağını borçludan isteyebilir, borçlu da dilerse borcunu ifa edebilir. Borçlunun yaptığı ifa geçerlidir ve yapılan ifa ile borç sona erer. Dolayısıyla borçlu eksik borç da olsa borcunu ifa ettikten sonra bunu geri isteyemez. Yapılan ifa bağışlama ya da sebepsiz zenginleşme teşkil etmez. Ne var ki borçlu, borcunu ifa etmezse alacaklı devlet kuvveti ile borçluyu ifaya zorlayamaz. Yani alacağını cebri icra yolu ile talep edemez. Eksik borcun türleri kendi içerisinde ikiye ayrılır:

- Doğuştan eksik borçlar:** Kumar ve bahisten doğan borçlar, evlenme tellallığından doğan borçlar, ahlaki ödevlerden doğan borçlar
 - Sonradan eksik hale gelen borçlar:** Zamanaşımına uğramış borçlar, konkordato dışında kalan borçlar
- **Kumar ve bahisten doğan borçlar:** İzinsiz oynatılan bahis ve kumar borçları için geçerlidir. Kumar ve bahisten doğan borçların ifası vaat edilemeyeceği gibi, bunlar rehin veya kefalet yoluyla teminat altına alınamazlar, takas edilemezler, bunlar için cezai şart öngörülemez. **(resmi bahisler hariç yani milli piyango, iddia ve at yarışları gibi düzenlenmesine kanun veya yetkili makamlarca izin verilmiş olan oyunlardan doğan borç eksik borç değildir. Bunlar için dava açılabilir.)**
 - **Evlenme tellallığından doğan borçlar:** İki kişinin evlenmesine aracılık etmeye evlenme simsarlığı denir. Bu işlemde doğan borçta eksik borçtur. Yani kişi kendisinin evlendirilmesi karşılığında bir para ödeyeceğini taahhüt etse ve daha sonra bu parayı ödemesi, karşı taraf bu meblağı dava ve takip konusu yapamaz.
 - **Ahlaki ödevlerden doğan borçlar:** Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Dolayısıyla bir kimsenin alt – üst soyu ve kardeşleri dışındaki yakınlarına bakma borcu, hukuki değil ahlaki ödevden doğan borçtur. Bunlar dışındaki kimselere, örneğin; muhtaç durumdaki dayıya, amcaya, yeğene veya teyzeye yardım eden bir kişi ahlaki ödevden doğan bir borcu (eksik borç) ifa etmiş sayılır. Hukuki bir ödevi yerine getirdiği kanısıyla hareket etmiş olsa bile iade talebinde

bulunamaz. Fakat ortada ahlaki bir ödev dahi yoksa örneğin, dayısını muhtaç durumda zanneden bir kişi bu hususta yanılarak ifade bulunduğunu ispatlarsa verdiği geri isteyebilir. Ahlaki ödevin yerine getirilmesi bağışlama sayılmaz.

- **Zamanaşımına uğramış borçlar:** borç kanunda öngörülen süre içinde ifa edilmezse eksik borca dönüşür. Zamanaşımı için kanunda öngörülen süre 10 yıldır. Ayrıca zamanaşımına uğramış olan borçlar ise sonradan eksik hale gelen borçlardır. Zamanaşımına uğramış borçlar, borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmesiyle eksik borç niteliği kazanırlar.
- **Konkordato dışında kalan borçlar:** Borçlu, borçlarının konkordatoda kabul edilen kısmını ödeyerek, borçlarının tamamından kurtulur. Anlaşmadan arta kalan kısmı eksik borca dönüşür ve dilerse ifa eder.

UYARI: Eksik borçların devri mümkündür. Ancak eksik borç niteliğini kaybetmez.

UYARI: Bunlar dışında Vekâletsiz iş görmeden veya nafaka borcu gibi mahkeme kararı ile de taraflar borç altına girmektedir. Ancak bu borç türleri ana ayırım içerisinde incelenmemektedir.

HUKUKİ İŞLEMLERDEN DOĞAN BORÇLAR

Hukuk düzeninin kendisine hukuki sonuç bağladığı iradi fiillere geniş anlamda hukuki fiil adı verilir.

Hukuki işlem:

Hukuki eylem:

Hukuki olay:

HUKUKİ İŞLEMİN TÜRLERİ

- 1) Hukuki işlemler taraflarının sayısı bakımından ikiye ayrılır

TEK TARAFLI HUKUKİ İŞLEMLER	
Tek bir kişinin iradesini açıklamasıyla meydana gelen hukuki işlemlere denir. Kendi arasında ikiye ayrılır.	
ULAŞMASI GEREKLİ TEK TARAFLI HUKUKİ İŞLEMLER	ULAŞMASI GEREKLİ OLMAYAN TEK TARAFLI HUKUKİ İŞLEMLER
Bazı tek taraflı hukuki işlemlerin hukuki sonuç doğurabilmesi için bir kişiye veya bir resmi makama ulaşması gerekir.	Bazı tek taraflı hukuki işlemlerin ise bir kişiye veya resmi bir makama yöneltilmesi gerekmez.

İKİ VEYA ÇOK TARAFLI HUKUKİ İŞLEMLER			KARAR
SÖZLEŞME			
İki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamasında bulunmalarıyla sözleşme meydana gelir			Ortak bir işte ve kanunun açıkça öngördüğü hallerde birden çok kişinin vardığı ortak çözümdür. Kararlarda iradeler aynı yödedir. Fakat karşılıklı değildir. - Genel kurul kararı - Yönetim kurulu kararı
Tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler	Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler	Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler	
Sözleşmenin yalnızca bir tarafına borç yükleyen, karşı tarafın herhangi bir borç altına girmediği sözleşmelerdir.	Her iki tarafın ediminin birbirinin karşılığını oluşturan sözleşmelerdir. Edimler arasında net bir değiş-tokuş ilişkisi vardır ve sözleşmenin her iki tarafı da borç altına girmektedir.	Taraflardan biri her zaman borç altına girerken, diğer taraf bazı şartların gerçekleşmesi halinde borçlu sıfatı kazanır. Edimler arasında değiş-tokuş ilişkisi yoktur ve bir tarafın borcu diğer tarafın ediminin karşılığı değildir.	

Sağlar Arası Hukuki İşlemler	Ölüme Bağlı Hukuki İşlemler
Sonuçlarını işlemi yapan kişi veya kişilerin sağlığında doğuran işlemlerdir.	Sonuçlarını işlemi yapan kişinin ölümüyle doğuran işlemlerdir.

Borçlandırıcı (Taahhüt) işlemler	Tasarruf işlemleri
İşlem yapan kişinin malvarlığının pasif kısmını artıran, yani kişiyi borç altına sokan işlemlerdir.	Bir hakkı veya hukuki ilişkiyi doğrudan doğruya etkileyen, onu diğer tarafa geçiren, içeriğini sınırlayan, değiştiren veya ortadan kaldıran işlemlerdir.

SÖZLEŞMENİN MEYDANA GELMESİ

Sözleşme, en az iki tarafın iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamaları ile kurulur. İrade açıklaması açık veya örtülü olabilir. Tarafların sözleşmenin esaslı unsurlarında(mal ve bedel) uyuşmuş olmaları şarttır. Aksi takdirde sözleşme YOK HÜKMÜNDEDİR. Ancak, ikinci derecedeki noktalar üzerinde durulmamış olsa bile, sözleşme kurulmuş sayılır. İkinci derecedeki noktalarda uyuşulamazsa hâkim, uyuşmazlığı işin özelliğine bakarak karara bağlar.

UYARI: Sözleşmelerdeki yan unsurların tamamlanmasında dürüstlük kuralları uygulanmakta ancak esaslı unsurların tamamlanmasında dürüstlük kuralları uygulanmamaktadır. Yan unsurlar üzerinde hiç konuşmamak sözleşmenin kurulması anlamına gelirken, tarafların tartışmaları ancak anlaşamamaları sözleşmenin kurulmamasına yol açmaktadır.

ÖNERİ: Sözleşme kurmaya yönelik irade beyanlarından ilkidir.

Önerinin özellikleri

ÖNERİYE DAVET: Karşı tarafı öneri yapmaya iten beyandır. Öneriye davetin ardından kabul değil, genellikle öneri gelir.

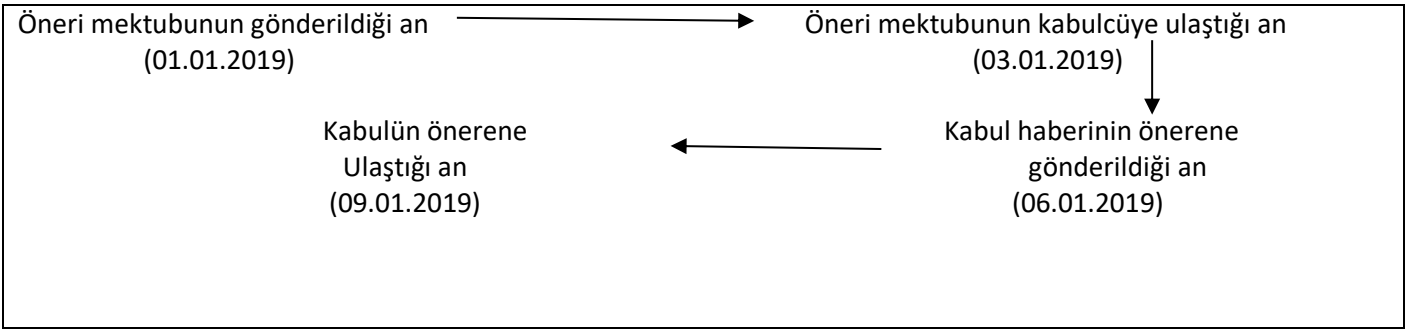
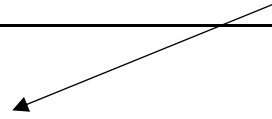
Özellikleri:

- Eksik öneriler öneriye davet sayılır. (sana evimi kiraya vereyim mi)
- Kesin olmayan öneriler öneriye davet sayılır. ('den başlayan fiyatlarla, numunedir, stoklarla sınırlıdır..))
- Sözleşmenin esaslı unsurları bulununcaya kadar yapılan her beyan öneriye davet sayılır.

ÖNERİNİN BAĞLAYICILIK SÜRESİ

Sürelî öneride;	Süresiz öneride	
Kabul için süre belirlenerek bir sözleşme yapılmasını öneren, bu sürenin sona ermesine kadar önerisi ile bağlıdır. Kabul bu süre içinde kendisine ulaşmazsa; öneren önerisi ile	Yani öneren kabul için bir süre belirlememiş ise, öneren önerisi ile ne zamana kadar bağlı kalacağı, önerinin "hazır olanlar" veya "hazır olmayanlar" arasında yapılmış olmasına göre farklı sonuçlara bağlanmıştır	
	Öneri hazır olanlar arasında	Öneri hazır olmayanlar arasında
	Kabul için süre belirtilmeden hazır olan(yüz yüze bulunan) bir kişiye yapılan öneri, hemen kabul edilmezse; öneri bağlayıcılığını kaybeder. Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla	Öneri karşı tarafa mektup, telgraf veya bir haberci vasıtasıyla gönderilmiş ise, öneri karşı tarafça makul bir süre içinde kabul edilmelidir. Makul süre, zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir kabul haberinin kendisine ulaşmasının beklenebileceği ana kadar olan süredir ve bu ana kadar öneren önerisi ile bağlıdır. Önerinin bağlayıcılığı;

bağlıktan kurtulur(TBK m3). Sürenin sonunda gelen cevap yeni bir öneri niteliğindedir.	doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır(TBK m.4).	<p>Önerinin karşı tarafa ulaşması için geçen süre + Karşı tarafın düşünme süresi + Kabul beyanının, önerene ulaşması için geçen sürenin toplamı kadardır. Kabul beyanı, önerene belirtilen süre geçmeden ulaşırsa sözleşme kurulur. Ancak, kabul haberi zamanında gönderilmesine rağmen bu haber, üçüncü kişilerin kusuru yüzünden öneriyi yapan kişiye sürenin sona ermesinden sonra ulaşırsa; öneriyi yapan kişi kabul haberinin geç ulaştığını, önerisiyle bağlı bulunmadığını karşı tarafa derhal bildirmelidir. Aksi halde sözleşme kurulmuş sayılır. Öneriyi geri alma açıklaması, karşı tarafa öneriden önce veya aynı anda ulaşmış ya da daha sonra ulaşmakla beraber karşı tarafça öneriden önce öğrenilmiş olursa, öneri yapılmamış sayılır.</p>
--	--	--

SÖZLEŞMELERİN KURULMA VE HÜKÜMLERİNİ DOĞURMA ANI			
	HAZIRLAR ARASINDA	HAZIR OLMAYANLAR ARASINDA	
KURULMA ANI			
HÜKÜM DOĞURMA ANI		Açık bir kabulün gerekli olduğu hallerde	Açık bir kabulün gerekli olmadığı hallerde

ÖNERİDEN DÖNME (ÖNERİNİN GERİ ALINMASI)

- Geri alma açıklaması karşı tarafa öneriden önce veya aynı anda ulaşmış ya da daha sonra ulaşmakla beraber karşı tarafça öneriden önce öğrenilmiş olursa, öneri yapılmamış sayılır. Bu kural, kabulün geri alınmasında da uygulanır(TBK m.10).

- Kabul için süre belirlenerek bir sözleşme yapılmasını öneren, bu sürenin sona ermesine kadar önerisi ile bağlıdır. Kabul bu süre içinde kendisine ulaşmazsa; öneren önerisi ile bağlılıktan kurtulur(TBK m3). Sürenin sonunda gelen cevap yeni bir öneri niteliğindedir.
- Kabul için süre belirtilmeden hazır olan(yüz yüze bulunan) bir kişiye yapılan öneri, hemen kabul edilmezse; öneri bağlayıcılığını kaybeder.

KABUL: Sözleşme kurmaya yönelik irade beyanlarından ikincisidir.

Özellikleri:

- Kabul son beyan olmalıdır.
- Kabulcü kabul beyanı ile bağlı olmalıdır (şaka beyanları olmaz).
- Kabul açık olabileceği gibi örtülü de olabilir.
- Kabul mutlaka öneriye uygun olmalıdır
- Öneriyi değiştiren kabul yeni bir öneri sayılır.
- Öneri gibi kabul de belli bir şekle tabi değildir. Sözlü veya yazılı yapılabilir.
- Önerinin geri alınmasına ilişkin kurallar, kabulün geri alınması hakkında da uygulanır.

İlan Yoluyla Ödül Sözü Verme

- Bir sonucun gerçekleşmesi karşılığında ödül vereceğini ilan yoluyla duyuran kimse sözünü yerine getirmekle yükümlüdür.
- İlan yoluyla ödül sözü verme kamuya yapılan öneri niteliği taşır. Edimin yerine getirilmesi ile de kabul edilmiş olur.
- Sonucun birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda kural olarak ödülün kime verileceği söz verenin iradesine göre veya hâkim tarafından belirlenir.
- Söz veren kimse sözünü belirli bir süre ile sınırlandırmış olsa dahi sonucun gerçekleşmesinden önce sözünden dönebilir. Ancak dönme beyanı, ödül vaadinde olduğu gibi ilan edilmelidir. Aksi taktirde dönmeden haberi olmayan kişilere karşı etkili olmaz.
- Sonuç gerçekleşmeden sözünden dönerse, iyiniyetle yapılan giderleri tazmin etmekle yükümlüdür. Ancak bir ya da birden çok kişiye ödenebilecek bu giderlerin toplamı, ödülün değerini aşamaz.

ÖN SÖZLEŞME (SÖZLEŞME YAPMA VAADİ)

Taraflardan birini veya her ikisini asıl sözleşmeyi yapma borcu altına sokan sözleşmeye, ön sözleşme denir. Bir sözleşmenin ileride kurulmasına ilişkin sözleşmeler geçerlidir. Kanunlarda öngörülen istisnalar dışında, ön sözleşmenin geçerliliği, ileride kurulacak sözleşmenin şekline bağlıdır.

Ön sözleşmenin özellikleri;

Kural olarak tüm sözleşmeler borçlandırıcı (taahhüt) işlemdir. Ancak, bazı sözleşmeler tasarruf işlemi niteliği taşımaktadır. Örneğin, alacağın devri, ibra sözleşmeleri gibi. Söz konusu bu hukuki işlemler(alacağın devri vaadi, ibra vaadi) doğrudan tasarruf işlemi niteliği taşıdığından, bunlara ilişkin vaatler ön sözleşme değil, asıl sözleşme niteliği taşır.

SÖZLEŞMELERİN GEÇERLİLİĞİ

Sözleşmelerin geçerliliğinde aranan unsurlar; kurucu unsurlar ve geçerlilik unsurlarıdır. Kurucu unsurlar öneri ve kabuldür. Geçerlilik unsurları ise;

- **Ehliyet unsuru**
 - Sözleşmenin geçerlilik unsuru olarak tam fiil ehliyeti öngörülmüştür.
 - Tarafların sözleşmenin kurulduğu sırada ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlanmamış olmaları gerekir.
 - Tam ehliyetsizlerin sözleşmeleri mutlak butlanla geçersizdir.
 - Sınırlı ehliyetsizlerin sözleşmeleri kendilerini borç altına sokacak işlemlerse geçersizdir.
 - Sınırlı ehliyetlilerin sözleşmeleri bazı durumlarda eş ve yasal temsilcinin izni alınmamışsa geçersizdir.
- **İrade ve beyan arasında uyum unsuru**
- **Hukuka, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmama unsuru**
- **Şekle uygun olma unsuru**

SÖZLEŞMELERİN ŞEKLİ

Bir sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için kanunda öngörülen şekil kurallarına “geçerlilik şekli” denir. Geçerlilik şekli de esasen sözlü şekil, yazılı şekil, resmi şekil kurallarından meydana gelir. Borçlar hukukunda esas olan şekil serbestisidir. Ancak bunla birlikte birçok sözleşme de bazı şekil şartlarına tabi tutulmuştur.

- Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir. Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.
- Kanunun öngördüğü şekil kurallarına “kanuni (yasal) şekil” denir. Ayrıca sözleşmenin tarafları da şekil serbestisinin hâkim olduğu bir sözleşmeyi şekle bağlı kılabilirler. Buna “iradi şekil” denir.
- Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, belirlenen şekilde yapılmayan sözleşme tarafları bağlamaz.
- Sözleşme metniyle çelişmeyen tamamlayıcı yan hükümler hariç olmak üzere, kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur.
- Sözlü şekil, irade açıklamasının mutlaka sözlü yapılması istenen şekildir.
- Yazılı şekil, iki unsurdan meydana gelir. Birincisi metin, ikincisi ise imzadır. Yazılı metnin kim tarafından ve nasıl meydana geldiğinin bir önemi yoktur. Yani metin daktilo, bilgisayar veya el yazısıyla meydana getirilmiş, hatta bunu da alacaklı, borçlu veya üçüncü bir kişi hazırlamış olabilir. Ancak, imzanın mutlaka borç altına girenlerce atılmış olması gerekir. Alacaklının imzasının bulunması şart değildir.
- Resmi şekil, hukuki işlemin resmi makam tarafından düzenlenmesi veya onaylanmasıdır. Yazılı şekilde aranan metin ve imza unsuru burada da vardır. Bunlara ek olarak burada bir de resmi makam unsuru bulunmaktadır.
- Bir sözleşmenin taraflarına asıl sözleşmenin yapılmasını isteme hakkı veren sözleşmeler “ön sözleşme” denir. Ön sözleşmenin geçerliliği ileride kurulacak sözleşmenin şekline bağlıdır.

Şeklin Türleri:

SÖZLEŞMELERİN ŞEKLİ					
İRADİ ŞEKİL	KANUNİ ŞEKİL				
	İSPAT ŞEKLİ	GEÇERLİLİK ŞEKLİ (Şeklin serbestisinin istisnasıdır)			
		Sözlü şekil	Yazılı şekil		
	Adi yazılı şekil		Nitelikli yazılı şekil	Resmi yazılı şekil	
Sözleşme istenen şekilde (sözlü dahi) yapılabilir. Günümüzdeki genel şekildir. Örneğin; Satış söz. Kira söz. Elden bağışlama Mal değişimi söz. Hizmet söz. Eser söz. Vekâlet söz. Ödünç söz...	Sözleşmenin kurulması için şekil gerekli değildir. Ancak sözleşmenin ispatı için yazılı şekil (senet) gerekir.	İrade açıklamasının mutlaka sözlü yapılması istenen şekildir ve sadece iki hukukî işlem hakkında söz konusudur;	Tarafların el yazısıyla, daktilo, bilgisayar veya başka bir araçla bir senet/belge düzenleyerek altını imzalamalarıdır.	Bu tür işlemlerde kanun koyucu metnin yalnızca yazılı olmasını yeterli görmemiş, birtakım vasıfları da taşıması gerektiğini kabul etmiştir. Kefalet söz El yazılı vasiyetname Tüketici söz.	Hukuki işlemin yetkili resmi bir makam önünde yapılmasını ifade eder. Türk hukukunda bu makamlar "hâkim", "noter" ve "tapu memuru"dur.

UYARI: Borçlar Kanununa Göre Aksi Öngörülmedikçe Yazılı (adi) Şekil Yerine Gececek Metinler;

UYARI: Geçerlilik şekline tabi kılınan bir hukuki işlem, kanunda öngörülen şekilde yapılmazsa **kesin hükümsüz** olur.

UYARI: Kanunen belirtilen şekil kuralları emredicidir. Taraflar kanunen şekle tabi bir sözleşmeyi daha ağır bir şekle tabi tutabilirler, ancak daha hafif bir şekle tabi tutamazlar. Örneğin; Taşınmaz simsarlığı sözleşmesinin kanunda adi yazılı şekilde yapılması öngörülmüştür. Taraflar dilerse resmi yazılı şekilde yapabilir, ancak sözlü olarak yapamazlar.

İmza Aşaması: İmza, kişinin kimliğini gösteren, onu belirleyen ve diğerlerinden ayıran bir işarettir. İmza aşaması, metin aşamasını tamamlayan aşamadır.

- Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur (TBK m.14/I).
- İmzanın borç altına girenin EL YAZISI ile atılması zorunludur (TBK m.15/I). Bu kuralın istisnaları aşağıdaki şekildedir:
- Güvenli elektronik imza da el yazısı ile atılmış imzanın bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur (TBK m.15/I). Ancak:
 - Kambiyo senetlerinde (çek, bono, poliçe),
 - Teminat işlemlerinde (rehin, kefalet),
 - Resmi yazılı şekilde yapılacak sözleşmelerde elektronik imza kullanılamaz.
- İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması mümkündür. Kişinin bir alet vasıtası ile imza atması ancak örf-adedetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakin imzalanmasında yeterli sayılır (TBK m.15/II).
- Görme engellilerin talepleri hâlinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir (TBK m.15/III).
- İmza el yazısı dışında imza yerine geçen bir işaret kullanılarak da atılabilir. İmza atamayanlar, kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydı ile imza yerine usulüne uygun onaylanmış parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler (TBK m.16).

UYARI: Kişinin boş bir kağıda imza atması “beyaza/açığa/boşa imza”dır. Yargıtay’a göre; beyaza imza atılmak suretiyle düzenlenen senetler, anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu kanıtlanmadıkça geçerlidir. Senedin önceden kararlaştırılan esaslara uygun olarak doldurulacağı kanaati ile beyaza imza atan kişi, aksi durumla karşılaşır, yanılma sebebiyle iptal yoluna gidebilir. Fakat bunun için kanaatine dayanak oluşturan olguları ispatlaması gerekir.

Soyut Borç Tanıması (İkrarı): Türk Borçlar Kanununun 18. maddesine göre borcun sebebini içermemiş olsa bile borç tanıması (ikrarı) geçerlidir, buna **soyut borç kabullenmesi** denir. Örneğin; bir kimse bir başkasına “ 5000 TL borcum vardır” şeklinde bir senet imzalayıp verse bu senet geçerli olacaktır. Dolayısıyla soyut borç tanıması alacaklının, alacağın sebebini ispatlamasına gerek olmaksızın alacağını talep edebilmesine imkân sağlar. Bunun yanında borçlu, sebebini geçerli olmadığını veya sona erdiğini kanıtlamak suretiyle borçtan kurtulabilir.

GENEL İŞLEM KOŞULLARI

- Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin (banka), ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa (müşteri) sunduğu sözleşme hükümleridir.
- Bu koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz.
- Aynı amaçla düzenlenen sözleşmelerin metinlerinin özdeş olmaması, bu sözleşmelerin içerdiği hükümlerin, genel işlem koşulu sayılmasını engellemez.
- Genel işlem koşulları içeren sözleşmeye veya ayrı bir sözleşmeye konulan bu koşulların her birinin tartışılarak kabul edildiğine ilişkin kayıtlar, tek başına, onları genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.
- Genel işlem koşullarıyla ilgili hükümler, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanır.
- Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz.
- Genel işlem koşullarında yer alan bir hüküm, açık ve anlaşılır değilse veya birden çok anlama geliyorsa, düzenleyenin aleyhine ve karşı tarafın lehine yorumlanır.

Yazılmamış Sayılma Halleri;

- Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa,
 - Bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip,
 - Bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve
 - Karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.
- Sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulları da yazılmamış sayılır.
- Genel işlem koşullarının bulunduğu bir sözleşmede veya ayrı bir sözleşmede yer alan ve düzenleyene tek yanlı olarak karşı taraf aleyhine genel işlem koşulları içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme ya da yeni düzenleme getirme yetkisi veren kayıtlar yazılmamış sayılır.

UYARI: Sözleşmenin yazılmamış sayılan genel işlem koşulları dışındaki hükümleri geçerliliğini korur.

SÖZLEŞMENİN GEÇERSİZLİĞİ

✓ **Sözleşmenin taraflarından birinin tek taraflı iradesi ile ortadan kaldırılması:**

a) Fesih:

- Bir sözleşmenin taraflarından birinin irade beyanı ile GELECEĞE YÖNELİK olarak ortadan kaldırılmasıdır.
- Tek taraflı ve varması gerekli hukuki işlemdir.
- Taraflar birbirlerinden aldıklarını iade etmezler
- Sürekli edim gerektiren sözleşmeler fes edilir (iş görme edimi, kira sözleşmesinde ev sahibinin katlanma edimi).
- Fesih sözleşmeye aykırılıktan doğar.

b) Dönme:

- Bir sözleşmenin taraflarından birinin irade beyanı ile GEÇMİŞE YÖNELİK olarak ortadan kaldırılmasıdır.
- Tek taraflı ve varması gerekli hukuki işlemdir.
- Taraflar birbirlerinden aldıklarını iade ederler.
- Kanundan doğar.

✓ **Yokluk:**

Bir hukuksal işlemin kurucu unsurlarından birinin veya birkaçının yoksun olması hâlidir. Bir başka ifade ile yokluk yaptırımı, hukuksal işlemin kurulmamış sayılmasına yol açmaktadır. Yokluk sonucunu doğuracak sebebi, HERKES ileri sürebilir, HER ZAMAN ileri sürebilir; ileri sürülmemişse hâkim tarafından RE'SEN dikkate alınır(itiraz). Yokluk halleri;

-
-
-
-

✓ **Mutlak Butlan (Kesin Hükümsüzlük- Geçersizlik):**

- Sözleşmenin geçerlilik unsurlarında meydana gelen eksiklik veya sakatlık halidir. Bir işlemin çeşitli sebeplerle sakatlanması ve baştan itibaren geçersiz olmasını ifade eder.
- Kesin hükümsüzlük kararı geçmişe yürür. Taraflar birbirlerinden aldıklarını sebepsiz zenginleşmeye göre geri verirler. Kesin hükümsüzlük halleri;

- ✓ **Kısmi Butlan (Kısmi Hükümsüzlük):** Sözleşmenin tamamının değil, bazı hükümlerinin geçerlilik unsurlarının eksik veya sakat olmasıdır. Kural olarak kısmi hükümsüzlükte sözleşme ayakta tutulur ve yaptırım sadece söz konusu hükümlerle ilgili uygulanır. Ancak batıl olan hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılamayacağı açıkça anlaşılırsa sözleşmenin tamamı kesin hükümsüz olur.

✓ **İptal Edilebilirlik:**

- Bir hukuksal işlemin geçerlilik unsurlarında yalnızca o sözleşmeye taraf olanları etkiler derecede bir eksikliğin bulunması hâlinde uygulanan yaptırım türüdür. İptal edilebilirlik yaptırımının söz konusu olduğu hâllerde hukuksal işlem kurulmuştur; ancak geçerlilik kazanmamıştır. İptal edilebilirlik yaptırımı iki açıdan ele alınabilir.

- Birinci halde, hukuki işlem baştan hüküm ifade etmemektedir. Ancak bu hükümsüzlük yokluk ve butlandan farklı olarak “düzeltilebilir nitelik” taşımaktadır. Yani ilgili kişi süresi içinde sözleşmeyle bağlı olduğunu bildirirse sözleşme baştan itibaren geçerli olur. Bu haller; yanılma, aldatma ve korkutmadır.
 - İkinci halde ise, hukuki işlem baştan itibaren geçerlidir. Ancak, iptal edilebilirlik yaptırımına tabi hukuki işlemi, bundan etkilenen kişi belirli süre içerisinde baştan itibaren hükümsüz hale getirebilir. Buradaki geçerli bir hukuki işlem “bozulabilir nitelik” taşımaktadır. Bunun örneği de Aşırı yararlanma(Gabin)dır.
- ✓ **Askıda Hükümsüzlük (Tek Taraflı Bağlamazlık/Eksiklik):**
- Sözleşme bir taraf bakımından bağlayıcı, diğer taraf bakımından ise icazet verilinceye kadar bağlayıcı değildir.
 - Sözleşmeye icazet verilirse her iki taraf bakımından baştan itibaren geçerli olur, icazet verilmezse her iki taraf bakımından baştan itibaren kesin hükümsüz olur. Örneğin; yetkisiz temsilcinin işlemleri ile sınırlı ehliyetsizin izne tabi işlemleri askıda hükümsüzdür.

İRADE İLE BEYAN ARASINDAKİ UYUMSUZLUK HALLERİ (İRADE BOZUKLUĞU HALLERİ)

İradenin dışa yansıtılmasına, irade açıklaması (irade beyanı) denir. İrade ile iradeyi dış dünyaya açıklayan araçlar arasında uyumsuzluk doğabilir. İşte bu uyumun bulunmadığı durumlar sözleşmenin sonuçlarını/geçerliliğini etkiler. İrade ile onun dışa yansıtılması olan irade beyanı/açıklaması arasındaki uyumsuzluk, ya bilerek ve istenerek ya da bilmeyerek ve istenmeden meydana gelebilir.

İRADE İLE BEYAN ARASINDAKİ UYUMSUZLUK HALLERİ					
BİLEREK VE İSTİYEREK MEYDANA GETİRİLEN UYUMSUZLUK HALLERİ					
Tek tarafın istemiyle meydana getirilen uyumsuzluk halleri	İki tarafın istemiyle meydana getirilen uyumsuzluk hali				
<p>Latife (Şaka) Beyanı</p> <p>Beyanda bulunan kimse, ciddi olmayarak ve karşı tarafın beyanını ciddiye almayacağı kanısından hareket ederek, gerçek iradesine uymayan bir beyanda bulunursa bu durum ortaya çıkar. Şaka beyanı kural olarak yapan kişiyi bağlamaz. Fakat beyanın niteliğine ve yapılış şekline göre karşı tarafça ciddiye alınan ve objektif olarak ciddiye alınması mümkün olan beyan, sahibini bağlar. Beyan sahibi için hata sebebiyle iptal mümkündür. Örneğin; Ahmet son model arabasını Mehmet'in beğenmesi üzerine Mehmet al senin olsun dediğinde Ahmet'in beyanının ciddi olmadığı açıktır.</p>	<p>Zihni Kayıt</p> <p>Bir kişinin aslında yapmak istemediği bir hukuki işlemi aksi yönde beyanda bulunmak suretiyle yapmasına "zihni kayıt" denir. Zihni kayıt tek tarafın iradesiyle beyanı arasında bilerek ve isteyerek meydana getirdiği bir uygunsuzluk halidir. Böyle bir durumda sözleşmenin karşı tarafı bilmiyor ya da bilmesi gerekmiyorsa kişi beyanı ile bağlıdır. <u>Latife beyanı ile zihni kayıt arasındaki temel fark</u>, latife beyanında beyan sahibi gayri ciddi olduğunu belli etmektedir; oysa zihni kayıta gerçek iradesini gizlemektedir. Örneğin; Ahmet aslında girmek istemediği bir ihaleye rakibi Osman'ın girdiğini öğrenince sırf ihaleyi Osman'ın kazanmaması için yüksek bir teklifte bulunursa bu teklifi geçerlidir. Örnek: Bankadan kredi almak isteyen A, yakın arkadaşı B'den kefil olmasını rica eder. B, A'nın borçlarını ödeme konusunda hassas davranmadığını bildiği için kefil olmak istememesine rağmen A'nın ricasını kıramaz ve kefalet sözleşmesini imzalar.</p>				
	<p>Muvazaa</p> <p>Bir sözleşmede tarafların irade ile beyanları arasında 3. Kişileri aldatmak amacıyla bilerek ve isteyerek meydana getirdikleri uygunsuzluk halidir.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Mutlak Muvazaa</th> <th>Nispi Muvazaa</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <p>Taraflar gerçekte hiçbir işlem yapmadıkları halde, başkalarına karşı sanki bir hukuki işlem yapmış gibi görünmek konusunda anlaşılır. Yani mutlak muvazaada gerçek bir hukuki işlem söz konusu değil, sadece görünürde bir hukuki işlem vardır. Örneğin; bir esnafın, mali durumu kötüleşen esnaf arkadaşının ticari itibarını yükseltmek amacıyla sanki borçlu imiş gibi ona bir borç senedi(hatır senedi) vermesi ya da bir borçlunun alacaklısının icra takibinden kurtulmak için arabasını bir arkadaşına satmış gibi işlem yapması. Mutlak muvazaadan söz edebilmek için üç şartın bir arada bulunması gerekir; <u>muvazaa anlaşması, aldatma kastı ve görünürdeki işlem</u>. Mutlak muvazaanın ispatı mutlaka yazılı belge olmalıdır. Mutlak muvazaada tek bir hukuki işlem vardır; o da görünürdeki işlemdir. Bu işlemin yaptırımı <u>kesin hükümsüzlüktür</u>.</p> </td> <td> <p>Taraflar üçüncü kişileri aldatmak veya kandırmak amacıyla, gerçek iradelerini yansıtan hukuki işlemi, başka bir hukuki işlem yaparak gizlemelerine nispi muvazaa denir. Nispi muvazaada taraflar arasında iki hukuki işlem vardır; biri gerçek iradeyi yansıtan hukuki işlem (gizli işlem), diğeri ise gerçek işlemi saklamaya yarayan görünürdeki işlemdir. Örneğin; Ahmet çok sevdiği arkadaşı Mehmet'e bir miktar para bağışlamak istemekte fakat eşinden çekindiği için parayı bağışlama olarak değil yazılı borç sözleşmesi olarak yapmaları durumu. Mutlak muvazaa'nın şartları arasında yer alan; <u>muvazaa anlaşması, aldatma kastı ve görünürdeki işleme ek olarak nispi muvazaada bir de gizli işlem vardır</u>. Gizli işlem; nispi muvazaada tarafların gerçekte yapmak istedikleri, ancak üçüncü şahıslardan gizledikleri işlemdir. Nispi muvazaada gizli işlem, kanunun emrettiği koşullara uygun olarak yapılmışsa geçerlidir; buna karşılık görünürdeki işlem muvazaalı işlem olduğundan, her halükarda hükümsüzdür (mutlak butlandır). Muvazaa sözleşmesinin tarafları, bunu ancak belge ile kanıtlayabilirler. Aldatılan üçüncü kişiler ise her türlü delille muvazaayı kanıtlayabilirler. UYARI: 3.kişiler tapu siciline veya soyut borç tanınmasına iyiniyetle güvenerek bir hak kazanmışlarsa, iyiniyetli 3.kişilere karşı muvazaa iddiası ileri sürülemez.</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Mutlak Muvazaa	Nispi Muvazaa	<p>Taraflar gerçekte hiçbir işlem yapmadıkları halde, başkalarına karşı sanki bir hukuki işlem yapmış gibi görünmek konusunda anlaşılır. Yani mutlak muvazaada gerçek bir hukuki işlem söz konusu değil, sadece görünürde bir hukuki işlem vardır. Örneğin; bir esnafın, mali durumu kötüleşen esnaf arkadaşının ticari itibarını yükseltmek amacıyla sanki borçlu imiş gibi ona bir borç senedi(hatır senedi) vermesi ya da bir borçlunun alacaklısının icra takibinden kurtulmak için arabasını bir arkadaşına satmış gibi işlem yapması. Mutlak muvazaadan söz edebilmek için üç şartın bir arada bulunması gerekir; <u>muvazaa anlaşması, aldatma kastı ve görünürdeki işlem</u>. Mutlak muvazaanın ispatı mutlaka yazılı belge olmalıdır. Mutlak muvazaada tek bir hukuki işlem vardır; o da görünürdeki işlemdir. Bu işlemin yaptırımı <u>kesin hükümsüzlüktür</u>.</p>	<p>Taraflar üçüncü kişileri aldatmak veya kandırmak amacıyla, gerçek iradelerini yansıtan hukuki işlemi, başka bir hukuki işlem yaparak gizlemelerine nispi muvazaa denir. Nispi muvazaada taraflar arasında iki hukuki işlem vardır; biri gerçek iradeyi yansıtan hukuki işlem (gizli işlem), diğeri ise gerçek işlemi saklamaya yarayan görünürdeki işlemdir. Örneğin; Ahmet çok sevdiği arkadaşı Mehmet'e bir miktar para bağışlamak istemekte fakat eşinden çekindiği için parayı bağışlama olarak değil yazılı borç sözleşmesi olarak yapmaları durumu. Mutlak muvazaa'nın şartları arasında yer alan; <u>muvazaa anlaşması, aldatma kastı ve görünürdeki işleme ek olarak nispi muvazaada bir de gizli işlem vardır</u>. Gizli işlem; nispi muvazaada tarafların gerçekte yapmak istedikleri, ancak üçüncü şahıslardan gizledikleri işlemdir. Nispi muvazaada gizli işlem, kanunun emrettiği koşullara uygun olarak yapılmışsa geçerlidir; buna karşılık görünürdeki işlem muvazaalı işlem olduğundan, her halükarda hükümsüzdür (mutlak butlandır). Muvazaa sözleşmesinin tarafları, bunu ancak belge ile kanıtlayabilirler. Aldatılan üçüncü kişiler ise her türlü delille muvazaayı kanıtlayabilirler. UYARI: 3.kişiler tapu siciline veya soyut borç tanınmasına iyiniyetle güvenerek bir hak kazanmışlarsa, iyiniyetli 3.kişilere karşı muvazaa iddiası ileri sürülemez.</p>
Mutlak Muvazaa	Nispi Muvazaa				
<p>Taraflar gerçekte hiçbir işlem yapmadıkları halde, başkalarına karşı sanki bir hukuki işlem yapmış gibi görünmek konusunda anlaşılır. Yani mutlak muvazaada gerçek bir hukuki işlem söz konusu değil, sadece görünürde bir hukuki işlem vardır. Örneğin; bir esnafın, mali durumu kötüleşen esnaf arkadaşının ticari itibarını yükseltmek amacıyla sanki borçlu imiş gibi ona bir borç senedi(hatır senedi) vermesi ya da bir borçlunun alacaklısının icra takibinden kurtulmak için arabasını bir arkadaşına satmış gibi işlem yapması. Mutlak muvazaadan söz edebilmek için üç şartın bir arada bulunması gerekir; <u>muvazaa anlaşması, aldatma kastı ve görünürdeki işlem</u>. Mutlak muvazaanın ispatı mutlaka yazılı belge olmalıdır. Mutlak muvazaada tek bir hukuki işlem vardır; o da görünürdeki işlemdir. Bu işlemin yaptırımı <u>kesin hükümsüzlüktür</u>.</p>	<p>Taraflar üçüncü kişileri aldatmak veya kandırmak amacıyla, gerçek iradelerini yansıtan hukuki işlemi, başka bir hukuki işlem yaparak gizlemelerine nispi muvazaa denir. Nispi muvazaada taraflar arasında iki hukuki işlem vardır; biri gerçek iradeyi yansıtan hukuki işlem (gizli işlem), diğeri ise gerçek işlemi saklamaya yarayan görünürdeki işlemdir. Örneğin; Ahmet çok sevdiği arkadaşı Mehmet'e bir miktar para bağışlamak istemekte fakat eşinden çekindiği için parayı bağışlama olarak değil yazılı borç sözleşmesi olarak yapmaları durumu. Mutlak muvazaa'nın şartları arasında yer alan; <u>muvazaa anlaşması, aldatma kastı ve görünürdeki işleme ek olarak nispi muvazaada bir de gizli işlem vardır</u>. Gizli işlem; nispi muvazaada tarafların gerçekte yapmak istedikleri, ancak üçüncü şahıslardan gizledikleri işlemdir. Nispi muvazaada gizli işlem, kanunun emrettiği koşullara uygun olarak yapılmışsa geçerlidir; buna karşılık görünürdeki işlem muvazaalı işlem olduğundan, her halükarda hükümsüzdür (mutlak butlandır). Muvazaa sözleşmesinin tarafları, bunu ancak belge ile kanıtlayabilirler. Aldatılan üçüncü kişiler ise her türlü delille muvazaayı kanıtlayabilirler. UYARI: 3.kişiler tapu siciline veya soyut borç tanınmasına iyiniyetle güvenerek bir hak kazanmışlarsa, iyiniyetli 3.kişilere karşı muvazaa iddiası ileri sürülemez.</p>				

İRDE İLE BEYAN ARASINDAKİ UYUMSUZLUK HALLERİ (İRDE BOZUKLUĞU HALLERİ)

BİLMEDE VE İSTEMEDEN MEYDANA GETİRİLEN UYUMSUZLUK HALLERİ

YANILMA (HATA)

Tarafların karşılıklı beyanlarının birbirine uygun olmasına rağmen, sözleşmenin meydana gelmesindeki irade unsuru ile beyan unsuru arasında istenmeden meydana gelen uygunsuzluk halidir. Borçlar Kanunu'nda yanılma üç başlık altında düzenlenmiştir.

- Açıklamada Yanılma:** Kişinin iradesini muhataba açıklaması aşamasında yanlışlık yapmasıdır. Açıklamada yanılma esaslı ise sözleşme iptal edilebilir. Esaslı yanılma halleri TBK.m.31'de sayılmıştır:
 - **Sözleşmenin niteliğinde (mahiyetinde/vasfında) yanılma:** Hataya düşenin, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamıştır. Örneğin; satım sözleşmesi yapmayı planlarken hataya düşerek bağış sözleşmesi yapmasıdır.
 - **Sözleşmenin konusunda yanılma:** Hataya düşenin, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamasıdır. Örneğin; otomobil almayı düşünen kişinin hataya düşerek konut alacağını açıklamasıdır.
 - **Sözleşmenin tarafında/şahısta yanılma:** Hataya düşen, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamasıdır. Örneğin; kişi Ahmet ile sözleşme yapmayı düşünürken Mehmet ile sözleşme yapmasıdır.
 - **Şahsın niteliğinde yanılma:** Hataya düşen, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi (o niteliklere sahip olmayan bir kişi) için iradesini açıklamasıdır. Örneğin; kişi başarıyla ünlü bir avukat ile sözleşme yapacak iken isim benzerliği sebebiyle hataya düşerek ünlü olmayan diğer avukatla sözleşme yapmasıdır.
 - **Önemli miktar yanılması:** Hataya düşen, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamasıdır. Örneğin; kişi 15.000 TL şeklinde yazacağı miktarı 1.500 TL şeklinde yazmışsa bu önemli bir miktar hatasıdır.
- Basit hesap yanlışlıkları sözleşmenin geçerliliğini etkilemez; bunların düzeltilmesi ile yetinilir.
- Saikte Yanılma:** Kişinin kendisini sözleşme yapmaya sevk eden düşünce veya beklentide ya da kişinin arzu ettiği amaçta, iradesinin oluşmasına etki eden sebeplerde yanılması durumudur. Kural olarak, saikte yanılma esaslı yanılma sayılmaz ve sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Yani sözleşmeyi iptal hakkı vermez. İstisna olarak, saikte yanılma iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına göre sözleşmenin temeli sayılması halinde saikte yanılma esaslı yanılma sayılır. Ancak bu durumun karşı tarafça da bilenebilir olması gerekir.

ALDATMA (HİLE)

Bir kişiyi sözleşmeye yapmaya yöneltmek amacı ile onda bile bile yanlış kanaat uyandırılması veya zaten mevcut yanlış kanaatin devam ettirilmesi. Aldatmada irade ile beyan arasında bir uygunsuzluk bulunmamaktadır. Aldatma, iradenin oluşumu esnasındaki sakatlık halidir. Örneğin, eskitilmiş bir vazo gerçek bir antika vazoymuş gibi değerinden çok ucuza satılıyorymuş gibi gösterilerek bir kimsenin bunu satın alması sağlanırsa, bu bir "aldatma"dır. Türk Borçlar Kanununa göre taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağlı değildir. Aldatma sözleşmenin karşı tarafınca yapılabileceği gibi 3. kişilerce de yapılabilir. Fakat 3. kişinin yaptığı hile sebebiyle sözleşmenin iptali için diğer tarafın 3. kişinin aldatmasını bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir

Aldatmanın Şartları:
Aldatıcı hareket
Aldatıcı hareketin sözleşmenin esaslı şartlarına ilişkin olması
Nedensellik bağı

Aldatan kişi, aldatmaya maruz kalan kişinin menfi zararlarını tazmin etmekle yükümlüdür. Ayrıca, aldatmaya maruz kalan kişi, sözleşmeye onay verse bile karşı taraftan tazminat isteyebilir. Onay sonrası talep edilecek zarar müspet zarardır.

KORKUTMA (İKRAH)

Bir kimsenin kendisine veya yakınlarından birine (cana veya mala) bir zarar verileceği tehdidi altında sözleşme yapmaya zorlanmasıdır. Bu zorlama sebebiyle açıkladığı irade ile gerçek iradesi arasında uyumsuzluk vardır. Örneğin; bir kimsenin öldürülme korkusu altında evini bağışlamaya razı olması halinde korkutma vardır.

Korkutma'nın şartları:

- Korkutma hareketinin bulunması
- Ciddi olması,
- Korkutucu hareketin kendisine, ailesine, malvarlığına veya şerefine ilişkin olması
- Korkutucu hareketin ağır ve derhal gerçekleşebilecek bir tehlike oluşturması
- Hukuka aykırı bulunması,
- Korkutulana o hukuki işlemi yapmaya yöneltmiş olması,
- Nedensellik bağının bulunması şarttır.

Korkutma, bizzat karşı tarafça yapılmış olabileceği gibi, üçüncü kişilerden de gelmiş olabilir. Her halükarda korkutma sonucu yapılan hukuki işlem korkutulan taraf için geçersizdir.

Aldatmadakinin aksine, üçüncü kişilerin yaptığı korkutmayı karşı tarafın bilmesi veya bilmesinin gerekmesi şartına da ihtiyaç yoktur. Türk Borçlar Kanununa göre taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir. Fakat bu durumda sözleşmeyle bağlı kalmak istemediğini bildirirse, hakkaniyet gerektirdiği takdirde (korkutmayı bilmeyen ve bilecek

<p>3. İletmede Yanılma: Sözleşmenin kurulmasına yönelik iradenin haberci veya çevirmen gibi bir aracı ya da bir araç tarafından yanlış iletilmiş olması halinde de yanılma hükümleri uygulanır.</p> <p>Yanılan, yanıldığını dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri süremez. Özellikle diğer tarafın, sözleşmenin yanılanın kastettiği anlamda kurulmasına razı olduğunu bildirmesi durumunda, sözleşme bu anlamda kurulmuş sayılır(TBK.m.34).</p> <p>Yanılan, yanılmasında kusurlu ise, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak, diğer taraf yanılmayı biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, tazminat istenemez. Hâkim, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda, ifadan beklenen yararı aşmamak kaydıyla, daha fazla tazminata hükmedebilir(TBK.m.35).</p>	<p>UYARI: Aldatma durumunda sözleşme iptal edildiğinden taraflar aldıklarını sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri vermekle yükümlüdür. Çünkü iptal sonucunda artık geçerli bir sözleşme yoktur.</p>	<p>durumda olmayan) diğer tarafa bir tazminat ödemekle yükümlü olur.</p>
--	--	--

İRRADE SAKATLIĞI HALLERİNİN SONUÇLARI:

Bu hallerin yaptırımını iptal edilebilirliktir. Bu hallere maruz kalan kişi hata(yanılma) veya aldatmayı (hile) öğrendiği, korkutmanın(ikrah) ise etkisinin ortadan kalktığı andan itibaren 1 yıl içinde (hak düşürücü süre) sözleşmeyi iptal edebilir. İptal etmezse sözleşmeye icazet (onay) vermiş sayılır.

✓ **NOT: Muvazaalı işlem ile “inançlı işlem” karıştırılmaktadır.**

İnançlı işlem: Taraflar arasında karşılıklı güvene dayanılarak yapılan ve öngörülen koşulların ileride gerçekleşmesi halinde bu anlaşmaya uygun hareket etme yükümlülüğü doğuran bir işlemdir. Örneğin borçlu Ahmet, bir otomobil satın almak istemektedir. Ahmet, güvendiği/inandığı arkadaşı Mustafa ile anlaşarak satın aldığı arabanın onun üzerine kaydedilmesini kararlaştırırlar; bu inanç anlaşmasına göre, Ahmet borçtan kurtulduktan sonra Mustafa otomobili Ahmet’in üzerine geçirecektir. İnanan ile inanılan arasındaki inanç anlaşması hukuka uygun ve geçerli bir işlemdir; bu işlemin gizli tutulmuş olup olmaması önemli değildir. İnançlı işlem ile muvazaalı işlem arasında iki temel fark vardır. Birincisi; muvazaalı işlem geçersizken, inançlı işlem kanuna karşı hile amacı gütmekle geçerlidir. İkinci fark ise inançlı işlemde amaç üçüncü şahısları aldatmak değildir; inançlı işlem iki taraf arasında güvene dayanan bir işlemdir. Dolayısıyla inançlı işlemde üçüncü kişiler yoktur. İnançlı işlemin kanıtı belgeye dayanmalıdır.

✓ **NOT: Muvazaalı işlemin karıştırıldığı bir diğer işlemde kanuna karşı hiledir.**

Kanuna karşı hile:

AŞIRI YARARLANMA (GABİN)

İki tarafa borç yükleyen, yani karşılıklı edimler içeren sözleşmelerde taraflardan birinin zor durumda kalması, tecrübesizliği ya da deneyimsizliğinden yararlanmak suretiyle karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa ve bu oransızlık yüzünden taraflardan biri zarar görüyorsa, yani taraflardan biri diğerinin içinde bulunduğu özel durumdan faydalanmak suretiyle sözleşmeden onun aleyhine olmak üzere aşırı yararlanıyorsa, aşırı yararlanma (gabin) söz konusu olur.

NOT: Gabin bir irade bozukluğu hali DEĞİLDİR!!!

Aşırı yararlanmanın şartları;

- Objektif şart, sözleşmenin yapıldığı andan itibaren edimler arasında açık bir oransızlığın bulunması halidir. Edimler arasında aşırı oransızlığın bulunması ancak iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olabilir. Tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde edimler arasında bir değiş tokuş ilişkisi bulunmadığı için, tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde aşırı yararlanma durumu olmaz.
- Sübjektif şart, edimler arasındaki açık oransızlığın taraflardan birinin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılarak yapılmış olmasıdır.
- Aşırı yararlanmanın söz konusu olabilmesi için karşı taraf, zarar görenin özel durumunu bilerek ve bu durumdan yararlanmak kastı ile hareket etmiş olması gerekir.

GABİNİN SONUÇLARI

- İptal edilebilirlik sebebidir.
- Zarara uğramış olan taraf yönünden sakat olan sözleşmenin hükümleri, belli bir süre için askıdadır.
- Zarar gören tarafın iki seçimlik hakkı bulunmaktadır: Ya süresi içinde sözleşmeyi iptal edip edimlerin geri verilmesini isteyebilir ya da sözleşmeyle bağlı kalıp edimler arasındaki aşırı oransızlığın giderilmesini talep edebilir.
- Gabin iddiasında bulunan taraf, tek taraflı bir irade beyanı ile sözleşmeyi iptal edebilir. (İPTAL BİLDİRİMİ ŞEKLE TABİ DEĞİLDİR.)
- Gabinin öne sürülmesiyle birlikte sözleşme, yapıldığı andan itibaren hükümsüz hale gelir. Diğer tarafın iptal hakkı bulunmamaktadır.

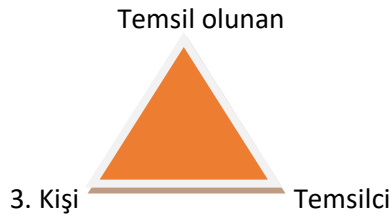
Zarar gören bu hakkını, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği; zor durumda kalmada ise, bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir (1) yıl ve her halde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak beş (5) yıl içinde kullanabilir.

TEMSİL

Bir hukuki işlemin bir kimsenin (temsil olunan) nam ve hesabına bir başkası (temsilci) tarafından yapılmasıdır. Temsil ilişkisi, varması gerekli tek taraflı hukuki işlemle temsilciye yetki verilmesi suretiyle kurulur, temsilcinin kabul beyanına gerek yoktur. Kurucu yenilik doğuran bir işlemdir.

Borç sözleşmelerinde, tasarruf işlemlerinde, hukuki işlem benzeri irade açıklamalarında ve yenilik doğuran haklarda temsil mümkündür. Maddi fiillerde, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklarda, haksız fiiller ile ahlaka aykırı fiillerde temsil söz konusu olmaz. Temsil ilişkisinde; temsil olunan, temsilci ve 3.kişi olmak üzere üçlü bir ilişki vardır.

Kural olarak temsil yetkisinin verilmesi herhangi bir şekle tabi değildir. Bu kuralın istisnası, tapuda yapılacak işlemlerdir. Bu işlemler bakımından, temsilciye noterde düzenleme şeklinde bir yetki belgesinin verilmesi gerekir.

TEMSİL TÜRLERİ				
KANUNİ TEMSİL	İRADİ TEMSİL			
	Kişinin bizzat kendisinin yapabileceği bir hukuki işlemi temsilci kullanarak yapmasıdır. İradî temsilde yetkinin kapsamı temsil olunanın irade açıklamasından çıkarılır.			
	DOĞRUDAN TEMSİL	DOLAYLI TEMSİL	YETKİLİ TEMSİL	YETKİSİZ TEMSİL
Temsilcinin temsil yetkisini yasadan aldığı temsil türüdür ve bu yetkinin kapsamı da kanunca belirlenir. Örneğin; vasi, kayyım	<p>Temsilci işlemi, temsil olunan adına, onun nam ve hesabına yapar.</p> <p>Sözleşmenin sonuçları temsil olunan üzerinde doğar.</p> <p>Doğrudan doğruya temsilde temsilcinin, temsilci olduğu kişi, işlemin başkası ad ve hesabına yapıldığını işin mahiyetinden anlayabiliyorsa veya sözleşmenin kiminle yapıldığı 3. kişi için önemli değilse bu durumda da yine doğrudan temsil söz konusudur. Bir kimsenin temsilci olarak işlemde yer alması için ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir.</p> <p>Hukuki işlemlerden doğan hak ve borçların doğrudan doğruya temsil olunana ait olabilmesi için;</p> <p>-Temsilcinin temsil yetkisinin bulunması,</p> <p>-Temsilcinin temsil olunan adına ve hesabına hareket etmesi gerekir.</p> <p>Örneğin; bir avukatın davada müvekkilini temsil etmesi, Vekâletnameyle bir taşınmaz satılması.</p>	<p>Temsilci işlemi, kendine adına fakat temsil olunan hesabına yapar.</p> <p>Sözleşmenin sonuçları önce temsilci üzerinde doğar. Daha sonra temsilci bunları temsil olunana devreder.</p> <p>3.kişi genellikle yapılan işlemde bir temsil ilişkisi olduğunu bilmez.</p> <p>İşlemden doğan hak ve borçlar sözleşme kurulduğu anda temsilciye ait olduğundan dolayı temsilcinin yapmış olduğu işleme yönelik fiil ehliyetinin bulunması şarttır.</p> <p>Dolaylı temsilin en yaygın örneği, kanunda düzenlenmiş olan “alım-satım komisyonculuğu” oluşturur.</p> <p>Örneğin; (A) arkadaşı (B)'yi telefonla aramış kendisi için bir ev kiralamasını istemiştir. (B), (C)'den kendi adına ev kiralamış, devir yetkisi almış ve sözleşmeyi (A)'ya devretmiştir.</p>	<p>Temsilci, başkası adına ve hesabına hukuki işlemler yapabilme yetkisine sahiptir. Yetkisini aşmamıştır.</p> <p>Sözleşme temsil olunanı bağlar.</p> <p>Örneğin; (A), (B)'den 500TL'ye bir ev kiralamasını istemiş, (B) de 500 TL'den bir ev kiralamıştır.</p>	<p>Yetkisiz temsil üç farklı şekilde ortaya çıkabilir: Temsil yetkisi hiç yoksa temsil yetkisinin sınırı aşılmışsa veya temsil yetkisi sona ermişse. Bir kimse yetkisi olmadığı halde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak onandığı takdirde temsil olunanı bağlar.</p> <p>Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onanmayacağını bildirmesini isteyebilir. Bu süre içinde işlemin onanmaması durumunda, diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur.</p> <p>Temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukuki işlemi onanmaması halinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. <u>Ancak, yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez.</u></p> <p>Hakkaniyet gerektiriyorsa, kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların giderilmesi de istenebilir.</p> <p>Örneğin; (A), (B)'den 500 TL'ye 2+1 ev kiralamasını istemiş, (B) ise manzarası daha güzel olan 1000 TL'ye 3+1 ev kiralamıştır.</p> <p>Örneğin; (A), (B)'nin haberi olmadan evini (C)'ye kiralamıştır.</p> <p>Vekâletsiz iş görme: Yetkisiz bir temsil çeşididir. Ancak temsilci işlemi temsil olunan yararına yapar.</p> <p>Örneğin; (A), tatildeki komşunun su faturasını ödemiştir.</p> <p>Örneğin; (A), hastanedeki arkadaşı (B)'nin fırtına sebebiyle kırılan camlarını taktirmiştir.</p> <p>Vekâletsiz iş gören yaptığı masrafları temsil olunandan isteyebilir.</p>

Temsil Yetkisinin Kapsamı

Temsil yetkisi süre, kişi, yer, miktar ve konu bakımından sınırlandırılabilir.

Genel Temsil Yetkisi: Temsilci, şahsa sıkı sıkıya bağlı hukuki işlemler hariç temsil olunan hesabına her türlü hukuki işlemi yapabilir.

Özel Temsil Yetkisi: Kanun koyucu bazı hukuki işlemlerin yapılabilmesi için temsilcinin özel olarak yetkilendirilmesi şartını aramıştır. Temsilcide özel temsil yetkisinin arandığı işlemler şunlardır;

Temsilci hileye(aldatma), hataya(yanılgı), ikraha(korkutma) maruz kalarak sözleşme yapmışsa sözleşmeyi iptal hakkı temsil olunana aittir. Temsil olunan temsilciye verdiği yetkiyi istediği zaman sınırlandırabilir. Fakat temsil yetkisini verdiğini 3. kişilere bildirmişse bu yetkiyi sınırlandırdığını da aynı şekilde bildirmelidir. Bildirmezse bu sınırlamayı iyi niyetli 3. kişilere karşı ileri süremez.

Temsilen Yapılamayacak İşlemler:**Temsil yetkisinin sona ermesi ve sonuçları**

Temsil olunan, temsil yetkisi verdiğini üçüncü kişilere ilan suretiyle bildirmişse, kaldırılmasını da üçüncü kişilere bildirmek durumundadır, aksi halde, iyi niyetli üçüncü kişilerle yapılan hukuki işlemler temsil olunana bağlar. Temsilci yetkisinin sona erdiğini bilmiyorsa bunu öğrenene kadar iyi niyetli 3. kişilerle yaptığı işlemler temsil olunana ya da mirasçılarına bağlar.

HAKSIZ FİLDEN DOĞAN BORÇLAR

Kusurlu bir fiille başkasına zarar vermeye haksız fiil denir.

***Herkes karşı uyulması zorunlu bir hukuki görevin ihlali yüzünden doğan zararın tazmin edilmesi sorumluluğuna ise haksız fiil sorumluluğu denir. Kusurlu veya hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür(TBK.m.49)

Haksız fiilin unsurları	Haksız fiilde hukuka uygunluk halleri

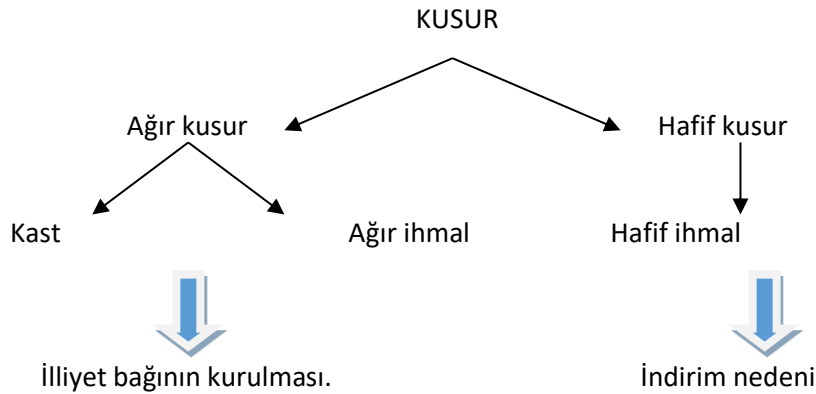
Haksız fiilde söz konusu dört unsurun varlığı zorunludur. Fakat bazı durumlarda kusur unsuru aranmayabilir. Bu durumun bir istisnası olarak Borçlar Hukukunda kusursuz sorumluluk hallerine de yer verilmiştir.

KUSUR

Kusur, bir kimsenin hukuk düzeni tarafından onaylanmayan ve uygun görülmeyen davranış biçimidir. **Ayırt etme gücü olmayan kişilerin kusur ehliyetleri yoktur.** Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar kural olarak gerçekleştirdikleri haksız fiillerden sorumlu değildirler. Fakat Türk Borçlar Kanununa göre ayırt etme gücünü geçici olarak kaybedenler, bu duruma kendi kusurları olmaksızın düştüklerini kanıtlamadıkça haksız fiillerden sorumlu tutulurlar.

Kusur, kast veya taksir şeklinde ortaya çıkabilir. Kast, kişinin zararlı sonuca bilerek ve isteyerek sebebiyet vermesidir. Taksir ise kişinin tedbirsizce, dikkatsizce davranarak icra ettiği meslek veya sanatın gerektirdiği özeni göstermeyerek zararlı sebebin doğumuna sebep olmasıdır.

Borçlar Hukukunda kusur, ağır kusur ve hafif kusur olmak üzere ikiye ayrılır.

Ağır kusur, kasıtlı olmak veya ağır ihmal göstermektir. Ağır ihmal en basit dikkat ve özenin gösterilmemesidir. Normal kişilerin göstermesi gereken dikkat ve özeni göstermemektir. Örneğin; alkollü şekilde araç kullanmak, kırmızı ışıkta geçmek. Hafif kusur ise hafif ihmaldir. Hafif ihmal, dikkatli bir kimsenin olayda göstereceği dikkat ve özeni göstermektir. Ağır kusur ve hafif kusur ayrımı tazminat miktarının tayini açısından önem taşır.

NOT: Kural: Haksız fiilde kusurun varlığını zarar gören kanıtlamalıdır.

İstisna: Ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden kişi, bu duruma kendi kusuru olmaksızın düştüğünü kanıtlamalıdır.

Birden Çok Kişinin Fiilleri Arasındaki Nedensellik Bağı			
Ortak İlliyet	Yarışan İlliyet	Alternatif (Seçimlik) İlliyet	Farazi (Önüme Geçen) İlliyet
<p>Faillerin her birinin fiili, tek başına zararı meydana getirmeye yeterli değildir. Ancak hepsi bir araya gelerek zararı meydana getirmiştir.</p> <p>Ortak illiyette failer birbirlerinden haberdarlardır.</p> <p>Örneğin;</p>	<p>Faillerin hepsinin fiili, zararı meydana getirmeye yeterli olmasına rağmen bu fiillerin birleşerek daha büyük zararlara yol açması durumunda kişiler arasında yarışan illiyetten bahsedilmektedir.</p> <p>Yarışan illiyette failer birbirlerinden haberdar değildir.</p> <p>Örneğin;</p>	<p>Birden fazla kişinin yöneldiği bir eylemde bir zarar meydana gelmiş ancak bu zararın kimden kaynaklandığı tam olarak tespit edilememişse bu durumda seçimlik illiyet söz konusudur. Seçimlik illiyette bir zararın meydana geldiği kesindir ancak bu zararın kimin fiilinden gerçekleştiği kesin değildir.</p> <p>Seçimlik illiyette kural olarak failer birbirlerinden haberdar değildir.</p> <p>Örneğin;</p>	<p>Bir kişinin fiilinin diğer kişinin fiilinden önce sonuç doğurması ve zarara yol açması halinde kişiler arasında farazi illiyet söz konusudur. Buradaki fiilden esas olarak sorumlu olan ilk fiili gerçekleştirendir.</p> <p>Örneğin;</p>

Zarar Türleri:**Maddi Zarar – Manevi Zarar****Doğrudan Zarar – Dolaylı Zarar****Yansıma yoluyla zarar****Müspet Zarar – Menfi Zarar****TAZMİNAT (HAKSIZ FİİLİN SONUCU)**

MADDİ TAZMİNAT	MANEVİ TAZMİNAT
Ölüm durumunda:	Manevi tazminat ise hâkimin, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın ödenmesine karar vermesidir.
Yaralanma durumunda/ Bedensel Zarar:	
Tazminatta İndirim Nedenleri:	

UYARI: Bedensel zararın kapsamı, karar verme sırasında tam olarak belirlenemiyorsa hâkim, kararın kesinleşmesinden başlayarak yıl içinde tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir.

UYARI: Haksız fiillerde tazminat istemi süresi zarar görenin;

- Zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren yıl,
- Herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Geçici Ödeme:

Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar (kesin kanıt gerekmez) sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir. Geçici ödemeye ilişkin hüküm sadece haksız fiillerle ilgili değil aynı zamanda sözleşmeye dayanan tazminat davalarında da uygulanabilir. Hâkim hükmedeceği tazminatı aşan geçici ödemeye karar veremez.

Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.

KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

Borçlar Kanunu'nda Ele Alınan Kusursuz Sorumluluk Halleri	Medeni Kanun'da Ele Alınan Kusursuz Sorumluluk Halleri	Özel Kanun'larda Ele Alınan Kusursuz Sorumluluk Halleri
<ul style="list-style-type: none"> - Başkalarını çalıştıranların sorumluluğu: Adam çalıştıranların sorumluluğu, yardımcı şahıs çalıştıranların sorumluluğu - Hayvan tutucusunun sorumluluğu - Yapı ve yapı eseri sahibinin sorumluluğu - Tehlikeli işletme işletenlerin sorumluluğu - Ayırt etme gücüne sahip olmayanların sorumluluğu 	<ul style="list-style-type: none"> - Taşınmaz sahibinin sorumluluğu - Ev başkanının sorumluluğu 	<ul style="list-style-type: none"> - Çevreyi kirletenlerin sorumluluğu - Sivil havacıların sorumluluğu - Motorlu araç işletenlerin sorumluluğu

BORÇLAR KANUNU'NDA ELE ALINAN KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

1. Başkalarını Çalıştıranların Sorumluluğu

Adam çalıştıranların sorumluluğu (TBK m.66)	Yardımcı şahıs çalıştıranların sorumluluğu(TBK m.116)

Her ikisinde de sorumluluk, dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlalden doğar.

Sonucu; çalışan kusurlu, çalıştıran kusursuz ve her ikisi de zarar görene karşı müteselsilen sorumludur.

Zararı çalıştıran öderse; kusuru oranında çalışana rucü edebilir.

Adam çalıştıranın sorumluluğuna gidilemeyecek durumlar; Mücbir sebebin, Olağanüstü halin, Zarar görenin ağır kusurunun ya da Üçüncü şahsın ağır kusurunun, Zararın doğmasına sebep olduğu hallerde adam çalıştıranın sorumluluğuna gidilemez.

2. Hayvan Tutucusunun Sorumluluğu (TBK m.67)

- Sorumlu olan malik değil, zilyettir.
- Zarar, hayvanın fiilinden meydana gelmelidir.
- Hayvanın fiili ile zarar arasında nedensellik bağı olmalıdır.
- Sorumluluk, dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlalden kaynaklanır.
- Kurtuluş kanıtı getirilebilir

- Hayvan sahipli olmalıdır.
- Hayvan 3.kişi tarafından ürkütölmüşse sorumluluk kalkmaz. Fakat rücu hakkı doğar.

3. Yapı ve Yapı Eseri Sahibinin Sorumluluğu (TBK m.69)

- Yapı sahipli olmalıdır
- Zarar, yapıdaki yapım ya da bakım eksikliğinden kaynaklanmalıdır.
- Sorumlu olan yapının malikidir
- Nedensellik bağı şarttır.
- Kurtuluş kanıtı getirilemez.
- Sorumluluk, dikkat ve özen yükümlölüğünü ihlalden doğar.

Sonucu; yapı veya yapı eserinin sahibi zarar görene karşı kusursuz sorumludur.

4. Tehlikeli İşletme İşletenlerin Sorumluluğu

Tehlikeli faaliyet yürüten ve bundan nemalanan kimsenin tehlikenin gerçekleşmesi nedeniyle meydana gelen zararlardan kusurlu olmasa dahi sorumlu olmasını ifade eder.

- İlk kez 6098 sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu ile getirilmiştir.
- Genel olarak kurtuluş kanıtı getirilemez.
- Sorumluluk tehlike ilkesinden doğar.

5. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmayanların Sorumluluğu

- Ayırt etme gücüne sahip olmayanların kusur sorumlulukları yoktur.
- Bu kişiler başkalarına verdikleri zarardan dolayı hakkaniyet ilkesi gereğince kusursuz sorumludurlar.
- Zarar, kendi malvarlıklarından karşılanır.
- Kurtuluş kanıtı getirilemez.

MEDENİ KANUNDA ELE ALINAN KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

1. Taşınmaz sahibinin sorumluluğu:

- Sorumluluk dikkat ve özen yükümlölüğünü ihlalden doğar.
- Kurtuluş kanıtı getirilemez.

2. Ev başkanının sorumluluğu:

- Ev halkından olan, bakıma muhtaç bir kişi ile ilgilenen kişiye ev başkanı denir. Bakıma muhtaç kişinin 3. kişilere verdiği zarardan ev başkanı sorumludur. Bir kimsenin ev başkanı olabilmesi için, onun birlikte yaşadığı kimseler üzerinde belirli bir yetki, bir otorite sahibi olması gerekir. Birden çok kişi, aynı yerde birbiriyle eşit durumda, bağımsız olarak yaşamaktaysa, bunlar arasında ev başkanlığı ilişkisi söz konusu olmaz. Ev başkanı ile bakıma muhtaç kişi aynı evde yaşamak zorunda değildir. Medeni kanunda düzenlenmiştir. Ev başkanı kurtuluş kanıtı getirebilir. Ev başkanı 3 şekilde belirlenebilir; **Kanun tarafında belirlenebilir(Veli, Vasi), Sözleşme ile belirlenebilir(Bakıcı, kreş, huzurevi vs), Örf ve adetle belirlenebilir(Çocuğa babaannenin vb bakması)**
- Sorumluluk dikkat ve özen yükümlölüğünü ihlalden doğar.

ÖZEL KANUNLARDA ELE ALINAN KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

- Hepsinde sorumluluk tehlike ilkesinden kaynaklanır.
- Hiçbirinde kurtuluş kanıtı getirilemez

1. **Çevreyi kirletenlerin sorumluluğu:** çevre kanundan kaynaklanır.

2. **Sivil havacıların sorumluluğu:** sivil havacılık kanunundan kaynaklanır.

3. **Motorlu araç işletenlerin sorumluluğu:**

Çeşitleri;

Gerçek işletenler	Farazi işletenler

- Gerçek veya farazi işletenler olsun, aracın işletilmesi sırasında doğan ölüm ve yaralanma gibi zararlardan sorumluluk araç işletene ait olacaktır.
- Zarar, birden fazla motorlu aracın katıldığı bir kaza sonucunda meydana gelmişse, zarara sebebiyet veren araçların işletenleri zarardan **müteselsilen** sorumludurlar. Bu durumda araç işletenler zarar gören karşısında kusurları oranında değil, zararın tamamından birlikte sorumlu olurlar.

MUNZAM (EK) KUSUR

Kusursuz sorumlu olan kişinin zararın meydana gelmesinde aynı zamanda kusuru da varsa ek kusurdan bahsedilir. Munzam kusurlu olan kişi;

KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ	
OLAĞAN SEBEP(ÖZEN) SORUMLULUĞU	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Adam çalıştırmanın sorumluluğu ➤ Bina ve yapı malikinin sorumluluğu ➤ Hayvan bulunduranın sorumluluğu ➤ Ev başkanının sorumluluğu ➤ Taşınmaz malikinin sorumluluğu
HAKKANİYET SORUMLULUĞU	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olanların sorumluluğu
TEHLİKE SORUMLULUĞU	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tehlikeli işletme işletenlerin sorumluluğu ➤ Motorlu araç işletenlerin sorumluluğu ➤ Sivil hava aracı işletenlerin sorumluluğu ➤ Devletin atış ve talimlerden doğan sorumluluğu ➤ Çevreyi kirletenlerin sorumluluğu
Kurtuluş kanıtı getirilebilenler	Kurtuluş kanıtı getirilemeyenler

SEBESİZ ZENGİNLEŞMEDEN DOĞAN BORÇLAR

Taraflardan birinin malvarlığında hiçbir sebebe dayanmadan bir zenginleşme meydana gelmesidir.

Şartları:

- Taraflardan birinin zenginleşmesi
- Sözleşmeden doğmaması
- Haksız fiilden kaynaklanmaması
- Eksik borçtan kaynaklanmaması
- Bir sözleşme kesin hükümsüzlük sebebiyle iptal edilmişse taraflar birbirlerinden aldıklarını sebepsiz zenginleşmeye göre iade ederler. Ancak, hukuka ve ahlaka aykırı bir amacın gerçekleşmesi için verilen şey, sebepsiz zenginleşmeye dayanarak geri istenemez. Ancak, açılan davada hâkim, bu şeyin Devlete mal edilmesine karar verebilir
- Birden çok taşınır, tarafların kusuru olmadan karışmışsa, taraflar karışan miktarı sebepsiz zenginleşmeye göre isterler.
- Başkasına ait malzemeyi yanlışlıkla (iyi niyetle) kendi inşaatında kullanan kişi bunları sebepsiz zenginleşmeye göre iade eder.

NOT: Sebepsiz zenginleşmenin şartları arasında kusur ilkesi yer almaz.

NOT: Sebepsiz zenginleşmede yaptırım, zenginleşilen şeyin iadesidir.

İade borcunun içeriği sebepsiz zenginleşenin iyi niyetli olup olmamasına göre değişiklik gösterir.

İYİNİYETLİ ZENGİNLEŞENİN İADE YÜKÜMLÜLÜĞÜ	KÖTÜNİYETLİ ZENGİNLEŞENİN İADE YÜKÜMLÜLÜĞÜ
<p>-Malın elinde kalanını iade etmekle yükümlüdür</p> <p>- Malın kaybolmasından-hasara uğramasından sorumlu değildir</p> <p>-Zorunlu masrafları isteyebilir</p> <p>-Faydalı masrafları isteyebilir</p> <p>-Yaptığı masraflar kendisine ödeninceye kadar malı geri vermekten kaçınabilir</p> <p>-Lüks masrafları isteyemez. Ancak geri vermeden önce, mala zarar vermeden söküp alabiliyorsa ayırıp alabilir.</p>	<p>-Malın tamamını iade etmekle yükümlüdür</p> <p>- Malın kaybolmasından-hasara uğramasından sorumludur</p> <p>-Elde ettiği veya elde etmeyi ihmal ettiği ürünleri karşılığındaki zararı öder</p> <p>-Zorunlu masrafları isteyebilir</p> <p>-Faydalı masrafları sadece geri verme zamanında mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilir.</p> <p>-Yaptığı masraflar kendisine ödeninceye kadar malı geri vermekten kaçınma hakkı yoktur</p> <p>-Lüks masrafları isteyemez. Ancak geri vermeden önce, mala zarar vermeden söküp alabiliyorsa ayırıp alabilir.</p>

UYARI: Sebepsiz zenginleşme davası zenginleşene ve onun külli haleflerine karşı açılır.

Sebepsiz zenginleşme davası açılmayan haller;

Zamanaşımı: Sebepsiz zenginleşmeden doğan talep hakkı;

- Zarar görenin, verdiği geri istemeye hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak,
- Her halde bu hakkın doğduğu tarihten başlayarak geçmekle zamanaşımına uğrar.

BORÇLARIN İFASI

İfa borç ilişkisini sona erdiren ve borçlunun borcunu özleşmeye uygun olarak yerine getirmesini (usulüne uygun ifa), alacaklının tatmin edilerek borcun sona ermesini ifade eden bir kavramdır. Borcun konusu ne ise ifa da kural olarak o konuya ilişkin olmalıdır. Bu duruma ifanın edime uygunluğu ilkesi adı verilmektedir. Borçlunun alacaklının haberi olmaksızın borçlandığı edimden başka bir şeyi ifa etmesine Aluid ifa adı verilmektedir.

İfanın edime uygunluğu ilkesinin istisnaları bulunmaktadır. Bunlar;

İfa yerine geçen edim,

İfa uğruna (amacıyla) edim,

Seçimlik yetkidir.

İfa yerine geçen edim olarak borcun konusu olan şeyden başka bir şey alacaklıya önerilir ve alacaklı tarafından da kabul edilirse ifa gerçekleşmiş sayılır. Buna ifa yerine geçen edim denir. Örneğin; (A), (B)'ye olan 500 TL borcu yerine ona bir hereke halısı vermeyi teklif eder. Alacaklı olan (B) teklifi kabul eder ve borç sona erer.

İfa uğruna (amacıyla) yapılan edimde ise; alacaklıya borcun konusu olan şeyden başka bir şey teklif edilmekte alacaklının da kabulüyle söz konusu şey paraya çevrilmekte ve borç çevrilen miktar uyarınca sona ermektedir. Örneğin; A, B'ye 1000 TL borçludur. Vade zamanında nakit bulamayan A, tabletini B'ye ifa amacıyla vermeyi teklif etmiş, B de kabul etmiştir. Tabletın değeri 1000 TL'yi karşılırsa borç sona erer. Tabletın değeri 1200 TL ise, 200 TL'yi B, A'ya iade eder. Tabletın değeri 900 TL ise A, B'ye 100 TL borçlu kalmaya devam eder.

Şayet taraflar arasında edimin ifa yerine mi yoksa ifa amacıyla (uğruna) mı olduğu konusunda bir duraksama yaşanırsa edimin ifa amacıyla (uğruna) olduğu kabul edilir.

Seçimlik yetki; Borçlu, alacaklının verdiği yetkiye dayanarak borçlandığı edimden(asli edim) başka bir edimi(yedek/ikame) ifa ederek borçtan kurtulabilir. Seçimlik yetkide borcun konusu tektir. Genellikle yabancı para borcu içeren sözleşmelerde borcun nasıl ifa edileceğini belirleme durumuna seçimlik yetki adı verilmektedir. Konusu para olan borç ülke parasıyla ödenir. Ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla da ödenebilir. Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağının aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.

Seçimlik borç; sözleşme kurulurken taraflar birden fazla edim üzerinden anlaşma yaparlar ve borç bu edimlerden birinin ifa edilmesi ile sona erer. Edimler farklı tür ve niteliklerde olabileceği gibi bir kısmı parça bir kısmı cins borcu özelliği de taşıyabilir. Örneğin; A'nın B'ye zamanı geldiğinde bir tablet ya da cep telefonu teslim edecek olması.

Seçim hakkı kural olarak borçluya aittir.

Seçimlik borçlarda edimlerden birinin parça borcu olması ve ifa edilemeyecek hale gelmesi yani imkânsızlaşması borcu sona erdirmemektedir. Borç zorunlu olarak kalan edim üzerinden devam etmektedir.

UYARI: Seçim hakkı değiştirici yenilik doğuran haktır.

Mahsup; Borçlunun yaptığı ödemenin anapara borcundan mı yoksa faizlerden mi düşeceğini belirleme durumu mahsup olarak adlandırılmaktadır. Borçlunun kural olarak yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkı bulunmaktadır. Ancak bu hakkını kullanabilmesi için borçlunun faiz veya diğer giderleri ödemede gecikmemiş olması gerekmektedir. Bu kuralın aksine anlaşmalar geçersiz sayılmaktadır.

Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir.

Borçlunun birden çok borcu bulunması durumunda (Borçlu ve alacaklının bildirimine göre);

- Borçlu alacaklıya hangi borcu ödemek istediğini bildirir.
- Borçlu bildirimde bulunmazsa, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için ödeme yapılmış sayılır.

Birden çok borcun bulunması durumunda ödemenin hangi borç için yapılacağı (Kanuna göre);

- Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı durumda ödeme, muaccel borç için yapılmış sayılır.
- Birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğu kabul edilir.
- Takip yapılmamış ise ödeme, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olur.
- Birden çok borcun vadesi aynı zamanda gelmişse, mahsup orantılı olarak; borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse ödeme, güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılır

KİSMİ İFA

KURAL: Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz. Kısmi ifa bölünebilir edimlerde söz konusu olur.

İSTİSNA: Bazı durumlarda alacaklı kısmi ifayı kabule mecburdur. Bunlar:

- Kısmi ifa için başta anlaşılmışsa, alacaklı kısmi ifayı kabule mecburdur.
- Borcun bir kısmı çekişmeli bir kısmı çekişmesiz ise alacaklı borçlunun çekişmesiz kısmını ödeme teklifini kabul etmek zorundadır.
- Edimin miktarı veya niteliği tek seferde yerine getirmeye imkân vermiyorsa, alacaklı kısmi ifayı kabule mecburdur. Örneğin, 50 bin ton buğday teslim borcu.
- Kısmi ifaya kanun izin vermişse, alacaklı kısmi ifayı kabule mecburdur. Örneğin, kambiyo senetlerinde hamil asıl borçlunun yapacağı kısmi ifayı reddedemez(TTK.m.709).
- Dürüstlük kuralı gereği kısmi ifanın kabulü zorunlu ise. Örneğin, 10 ton pirinç teslim borcunun 9 tonunun ifası teklif edilse, alacaklının böyle bir ifayı kısmi ifa diye reddetmesi dürüstlük kuralına aykırı düşer.
- Borç icra takibine konu edilmişse, alacaklı kısmi ifayı kabul etmek zorundadır.

Alacaklının kısmi ifa talep etmesine rağmen, borçlu borcun tamamını ifa etmek ister ve alacaklı bunu kabul etmezse; alacaklı, alacağın tamamı için temerrüde düşer.

İFA YERİ

Para borçlarında ifa yeri:

Parça borçlarında:

Cins borçlarında:

İFA ZAMANI

İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.

İfa zamanı bir sözleşmenin esaslı unsurunu teşkil etmez. Dolayısıyla taraflar ifa zamanını sözleşmeyle belirlememiş olmaları sözleşmenin geçersizliğine yol açmaz.

İfa zamanını taraflar serbestçe sözleşmeyle belirleyebileceği gibi ifa zamanı kanun tarafından da belirlenmiş olabilir.

İfa zamanı gelmedikçe (yani borç muaccel olmadıkça) alacaklı ifayı talep ve dava edemez. Borç hakkında zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz ve ifa zamanı gelmeden de borçlu temerrüde düşmüş olmaz.

İfa zamanına ilişkin önemli özellikler:

1. Gün olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün sayılmaksızın, bu sürenin son günü dolmuş olur. Sekiz veya on beş gün olarak belirlenmiş süre ise, bir veya iki haftayı değil, tam sekiz veya on beş günü ifade eder.
2. Hafta olarak belirlenmiş süre, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uyan gününde dolmuş olur.
3. Ay olarak veya yıl, yarıyıl ve yılın dörtte biri gibi birden çok ayı içeren bir zaman olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün ayın kaçınıcı günü ise, son ayın bunu karşılayan gününde dolmuş olur. Son ayda bunu karşılayan gün yoksa süre, bu ayın son günü dolmuş sayılır.

Örneğin; (A), (B)'den 31.01.2019 tarihinde 2000 TL borç para almış. Taraflar bir ay vade belirlemiştir. İfa günü hangi gündür? (28.02.2019'dir.)

4. Yarım aydan on beş günlük süre anlaşılır. Bir veya birden çok ay ve yarım ay olarak belirlenmiş sürenin dolduğu gün, son aya on beş gün eklenerek belirlenir.
5. Tatil günlerinde süreler işlemeye devam eder. Ancak, ifa günü bir tatil gününe denk gelmişse süre tatili izleyen ilk günün mesai bitimi sonuna kadar uzar.

Örneğin; (A), (B)'ye 14.10.2015 Çarşamba günü 1000 TL borç para vermiş, taraflar vade olarak yarım ay belirlemiştirler. İfa günü hangi gündür? (30.10.2015'tir. Çünkü 29.10.2015 cumhuriyet bayramına denk gelmektedir)

Bu kurallar, sürenin sözleşmenin kurulmasından başka bir andan işlemeye başladığı durumlarda da uygulanır.

Borçlu, belirli bir süre içinde yerine getirilmesi gereken bir borcu, bu sürenin dolmasından önce ifa etmekle yükümlüdür.

BORCUN İFA EDİLMEMESİ VE BORCA AYKIRILIK

Borç hiç ifa edilmemiş veya gereği gibi ifa edilmemiş veya ifasında gecikilmiş ise geniş anlamda "borcun ifa edilmemesi" söz konusudur. Geniş anlamda borcun ifa edilmemesi üç şekilde ortaya çıkar.

İfa edilmeyen borç, bir yapma borcu ise, alacaklı, masrafı borçluya ait olmak üzere,

- 1) Edimin kendisi veya bir başkası tarafından ifasına izin verilmesini isteyebilir,
- 2) Varsa zararların karşılanmasını talep edebilir,
- 3) Borca aykırı durumun ortadan kaldırılmasını talep edebilir (TBK m.113).

Borca aykırılık, borcun 3 kaynağı için de söz konusu olabilir.

BORCA AYKIRILIK HÂLLERİ: 1) Kusurlu imkânsızlık

2) Borcun gereği gibi ifa edilmemesi (Kötü İfa)

3) Temerrüt

Sorumsuzluk Anlaşması: Borcun ifa edilmemesinden dolayı borçlunun sorumluluğunun kaldırılıp kaldırılmayacağı önemlidir. Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. (BK m.115)

1- İMKÂNSIZLIK

Alacaklının borçluya karşı ifa davası açabilmesi için borcun ifasının mümkün olması gerekir. Geçerli olarak meydana gelmiş bir sözleşmeden doğan borcun ifası herhangi bir nedenle “imkânsız” ise, ifa davası açarak ifa talebinde bulunmak da mümkün olmaz. Şayet ifa imkânsızlığı borçlunun kusuru olmaksızın meydana gelmişse borç sona erer. Buna karşılık borcun ifası borçlunun kusuruyla imkânsızlaşmışsa, edimin yerini “tazminat” borcu alır ki bu durumda borçlu borcun ifa edilmemiş olmasından doğan zararı ödemekle yükümlü hale gelir.

Sözleşmenin Yapılmasından Önce Var Olan İmkânsızlık

Sözleşmenin yapılmasından önce edimin ifası “objektif” olarak (herkes için) imkânsızsa, sözleşme geçersizdir. Borçlu, sözleşmenin yapıldığı sırada edimin ifasının imkânsız olduğunu bilmesine rağmen bu sözleşmeyi yapmışsa ortaya sözleşme öncesi sorumluluk (Culpa in Contrahendo) ortaya çıkar. Yani borçlu karşı tarafın menfi zararlarını tazminle yükümlü olur.

Sözleşmenin yapılmasından önce edimin ifası sadece borçlu için imkânsızsa (sübjektif imkânsızlık) sözleşme geçerli olarak meydana gelir. Bu durumda borçlu borcunu yerine getirmekle yükümlüdür.

Sözleşmenin Yapılmasından Sonra Meydana Gelen İmkânsızlık

Borcun ifasındaki imkânsızlık sözleşmenin yapılmasından sonra meydana gelmişse, hukuki sonuç borçlunun kusurlu olup olmamasına göre değişir. İmkânsızlık, borçlunun kusuru olmaksızın meydana gelmişse borç sona erer. Buna karşılık imkânsızlık, borçlunun kusuruyla meydana gelmişse bu takdirde, edimin ifasının yerini tazminat borcu alır. Yani borçlu edimi ifa edemeyeceğinden, borçlunun zararlarını tazminle yükümlü olur. İmkânsızlığın objektif veya sübjektif nitelikte olması hukuki sonucu değiştirmez.

2- BORCUN GEREĞİ GİBİ İFA EDİLMEMESİ (KÖTÜ İFA)

Borçlu borcunu yerine getirmiş, fakat borç gereği gibi ifa edilmemişse, borçlu alacaklının borcun gereği gibi ifa edilmemesinden doğan zararını ödemekle yükümlüdür. Alacaklı, borca uygun olmayan ifayı reddetmek ve borcun gereği gibi ifasını istemek hakkına sahiptir. Ancak, alacaklının kötü ifayı kabul etmesi, borcun gereği gibi ifa edilmemesinden doğan zararı istemekten vazgeçme olarak değerlendirilemez. Borca aykırı davranış nedeniyle borçlunun tazminat ödemesi için aşağıdaki şartların varlığı gerekir. Buna göre;

- Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmemiş olmalıdır.
- Alacaklı zarara uğramış bulunmalıdır.
- Borçlu, borcun ifa edilmemesinde kusurlu olmalıdır.
- Borcun ifa edilmemesiyle alacaklının uğradığı zarar arasında illiyet bağı mevcut bulunmalıdır.

DİKKAT: Kötü (ayıplı) ifa, ALİUD İFA ile karıştırılmamalıdır. Tarafların ayrıca anlaşmalarına rağmen edimden başka bir şey ifa olarak verilmişse buna “yanlış edim” anlamında Aliud ifa denilmektedir. Aliud ifa, hiç ifa etmemenin bir türüdür ve buna ilişkin sonuçlara tâbidir. Aliud ifa üzerine alacaklı, ifa hiç gerçekleşmemiş gibi yerine göre borçlu temerrüdü yerine göre imkânsızlık hükümlerine başvurabilir.

3- TEMERRÜT (DİRENME): Bir borcun zamanında ifa edilmemesi sebebi ile borca aykırılığın oluşmasıdır. Temerrüt durumu, borç ilişkisinin her iki tarafı için de söz konusu olabilir.

ALACAKLININ TEMERRÜDÜ

Alacaklının muaccel olmuş bir alacağını borçlunun sözleşmeye uygun ödeme teklifine ve haklı bir sebebi olmamasına rağmen kabulden kaçınmasıdır.

Şartları:

- Alacak muaccel olmalıdır.
- Edimin ifası mümkün olmalıdır
- Borçlunun sözleşmeye uygun ödeme teklifi olmalıdır.
- Alacaklı kendisine teklif edilen ifayı haklı bir neden olmaksızın kabulden kaçınmalıdır.
- Alacaklının kusurlu veya kötü niyetli olması gerekmez.

Sonuçları:

BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ

Borçlunun muaccel bir borcunu alacaklının ihtarına rağmen ödemekte direnmesidir.

Şartları:

- Borcun muaccel olması. Yani borcun vadesinin gelmiş olmasıdır.
- İfanın mümkün olması
- Alacaklının edimi kabule hazır olması
- İhtar veya ihtar yerini tutan bir durum olmalıdır

Sözleşmelerde bu anlamda üç tip vade bulunmaktadır. Bunları şu şekilde açıklamak mümkündür.

- **Belirsiz vade;** sözleşmelerde borcun ifa edileceği gün açık ya da örtülü şekilde söylenmemişse bu durum belirsiz vade olarak adlandırılmaktadır. Belirsiz vadeli sözleşmelerde özellikle borcun ifası için bir zaman aralığı gösterilmektedir. Örneğin borçlunun borcunu hasat zamanı ödeyeceğini söylemesi, tüccarın mallar depoya indirilince bedelini ödeyeceğini söylemesi gibi...
- **Belirli vade;** sözleşmelerde borcun ifa edileceği günün belirtilmesidir. Bu gün açıkça belirtileceği gibi dolaylı yoldan da belirlenebilmektedir. Örneğin borçlunun borcunu 01.01.2017'de ödeyeceğini söylemesi, Kurban Bayramı'nın ikinci günü borcunu ödeyeceğini söylemesi gibi...
- **Kesin vade;** sözleşmelerde borcun ifa edileceği günün kesinlik taşıyacak şekilde belirlenmesidir. Kesin vadeli sözleşmelerde belirlenen süre geçtikten sonra borcun ifa edilmesi halinde ifa konusu edim önemini yitirmektedir. Örneğin gelinlik teslimatının 01.01.2017'yi geçmemesi şartıyla yapılması, doğum günü pastasının kesinlikle 01.01.2017'de teslim edilmesi gerektiği gibi....

UYARI: İhtarın geçerliliği her hangi bir şekil şartına bağlı değildir. Bu anlamıyla ihtar yazılı yapılabileceği gibi sözlü de yapılabilir. Ancak, TTK'ye göre; tacirler arasında diğer tarafı temerrüde düşürmek için ve ihtarın geçerli olabilmesi için, ihtarın;

Şu durumlarda ihtara gerek olmaksızın borçlu temerrüde düşer:

BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI

GENEL SONUÇLAR

- 1) Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı:** Borcun ifa edilmesinde hâlen menfaati bulunan alacaklı, borçludan aynen ifayı ve borcun geç ifasından dolayı uğradığı zararın karşılanmasını ister. Temerrüde düşen borçlu, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlü olur.
- 2) Beklenmeyen Hâlden Sorumluluk:** Temerrüde düşen borçlu beklenmedik hâl sebebiyle doğacak zarardan sorumludur. Borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını veya borcu zamanında ifa etmiş olsaydı bile zararın doğacağını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir. Örneğin; (A) 120 ekran televizyonu (B)'ye satmış, taraflar 31.12.2018 tarihinde teslim konusunda anlaşmışlardır. Bu tarihte (A) yılbaşı programını seyretmek için televizyonu teslim etmemiş, aynı gece (A)'nın evinde, yıldırım düşmesi sonucu meydana gelen yangında televizyon yok olmuştur. Bu durumda (A)'nın teslim borcu tazminata dönüşür.

PARA BORÇLARINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Temerrüt(Gecikme) Faizi: Sadece para borçlarında söz konusu olur. Talep edilmedikçe hâkim re'sen faiz ödenmesine hükmedemez. Alacaklının gecikme faizi isteyebilmesi için gecikme nedeniyle herhangi bir zarar görmüş olması gerekmez. Çünkü gecikme faizi tazminat değildir. Öte yandan borçlu temerrüde düşmede kusurlu olmadığını kanıtlasa dahi, şartları varsa gecikme faizi ödemekten kurtulamaz(kusursuz sorumluluk). Kısacası temerrüdün gerçekleşmesi bu faizin istenmesi için yeterlidir, kusur ya da zarar şartı aranmaz. Ayrıca yabancı para borçlarında da gecikme faizi istenebilir.

Taraflar temerrüt faiz oranını belirleyebilirler. Fakat bu oran, yasal faiz oranının (yıllık %9) yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Aşkın Zarar (Munzam Zarar): Gecikme (temerrüt) faizi ile karşılanamayan zarara munzam (aşkın) zarar denir. Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder.

KARŞILIKLI BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELERE İLİŞKİN ÖZEL SONUÇLAR (SEÇİMLİK HAKLAR)

- 1) Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı:** Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde borcunu ifa etmezse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı her zaman borcun aynen ifasını ve gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazmin edilmesini isteyebilir (TBK m.125/I).
- 2) Aynen İfayı Ret ve Müspet Zarar Tazminatı:** Alacaklı, aynen ifa ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek borcun ifa edilememesinden doğan zararının tazmin edilmesini isteyebilir (TBK m.125/II).

3) **Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar Tazminatı:** Alacaklı sözleşmeden dönebilir.

Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını kanıtlayamazsa alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir (TBK m.125/III).

- **Alacaklının TBK m. 125'te tanınan seçimlik haklardan hangisini kullanacağını borçlusuna uygun bir sürenin sonunda derhâl bildirmesi gerekir. Aksi takdirde alacaklının adi işlerde aynen ifa ve gecikme tazminatı istediği; belirli vadeli ve ticari satışlarda, aksi belirtilmemişse aynen ifayı reddettiği ve müspet zararın karşılanmasını istediği kabul edilir.**

Müspet zarar:

Menfi zarar:

MÜTESELSİL SORUMLULUK

Müteselsil birden fazla kişinin bir borcun tamamından sorumlu olması ya da birden fazla kişinin bir alacağın tamamını isteme hakkına sahip olmasıdır. Müteselsil sorumlulukta ya alacaklı tarafta ya da borçlu tarafta birden fazla kişi bulunmaktadır.

MÜTESELSİL BORÇLULUK

Borç ilişkisinde birden çok borçlunun her birinin sözleşme veya kanun gereği alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olduğu ve alacaklının borcun tamamını borçlulardan her birinden talep edebildiği, borcun tamamı sona erene kadar borçluların sorumluluğunun devam ettiği ve borçlulardan birinin ifasıyla borcun sona erebildiği borç ilişkisine müteselsil borçluluk denir.

Genel bilgiler

- Borçlulardan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumludur.
- Borçlulardan herhangi birinin ifasıyla borç sona erer.
- Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ödenmesini, dilerse müteselsil borçluların hepsinden birden dilerse de yalnız birinden isteyebilir.
- Kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir.
- Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar.

Dolayısıyla borçluların kendi arasındaki iç ilişkide müteselsil değil, kısmi borçluluk kabul edilmiştir.

- Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra ettiği anlamına gelmez. Alacaklının alacağı ibra ettiği borçlunun payı oranında azalır.
- Borcun tamamı ödeninceye kadar bütün borçluların sorumluluğu devam eder.
- Zamanaşımının müteselsil borçlulardan biri için durması ya da kesilmesi diğerleri için de zamanaşımını durdurur ya da keser.
- Alacaklının müteselsil borçlulardan birine temerrüt ihtarnamesi çekmesi diğerlerini temerrüde düşürmez.
- Müteselsil borçlulardan biri, ödeme veya takas ile borcun tümünü veya bir kısmını sona erdirmişse, sona eren borç oranında diğer müteselsil borçlular da kendiliğinden borçtan kurtulur.
- Alacaklının müteselsil borçlulardan birine dava açması veya icra takibi yapması, diğerlerine dava açma veya icra takibi yapma hakkını ortadan kaldırmaz.
- Herkesçe ileri sürülebilecek zamanaşımı gibi mutlak bir def'iyi ileri sürmeden borcu ödeyen müteselsil borçlu, rücu hakkını kaybeder.
- Takas gibi şahsi bir def'iyi (herkesçe ileri sürülemeyecek) ileri sürmeden borcu ödeyen müteselsil borçlu, rücu hakkını kaybetmez.
- Müteselsil borçlulukta taksim def'i ileri sürülemez.
- Müteselsil sorumluluk normalde sözleşmeden doğar. Yani sorumluluğun mutlaka sözleşmede belirtilmesi gerekir. Ancak şu durumlarda müteselsil sorumluluk sözleşmede belirtilmese dahi kanundan doğar:

MÜTESELSİL ALACAKLILIK

- Müteselsil alacaklılık, borçlunun, alacaklılardan her birine borcun tamamını isteme hakkını tanıdığı veya kanunun belirlediği durumlarda doğar.
- Borçlu, alacaklılardan birine yaptığı ifayla, bütün alacaklılara karşı borcundan kurtulmuş olur.
- Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye başvurmuş olduğu kendisine bildirilmedikçe, borçlu onlardan dilediği birine ifada bulunabilir.
- Aksi kararlaştırılmadıkça veya alacaklılar arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, alacaklılardan her birinin edim üzerindeki hakları eşittir. Kendisine düşen paydan fazlasını elde eden alacaklı, bu fazlalığı payını alamamış olan diğer alacaklılara ödemekle yükümlüdür.

İfada öncelik ilkesi: Alacaklılardan biri, borçlu aleyhine takibe geçmiş ya da dava açmış ise ve borçlu da bundan haberdar olmuşsa, bu alacaklıya öncelikle ifada bulunmak zorundadır. Diğer alacaklılarına yapacağı ifa ile borcundan kurtulamaz.

ŞARTA BAĞLI BORÇLAR

Bir işlemin sonuç doğurmasının ileride gerçekleşip gerçekleşmeyeceği muhtemel bir olaya bağlanmasıdır.

UNSURLARI:

- Koşul, gerçekleşmesi imkânsız bir olay olmamalıdır.
- Koşul, ahlaka- adaba aykırı olmamalıdır.
- Koşul, gerçekleşmesi kesin bir olay da olmamalıdır. Örneğin; (A), (B) ile sözleşme yapmış. Sözleşmeye göre (C)'nin ölmesi durumunda (B)'ye 1000TL vermeyi taahhüt etmiştir. Örneğin; (A) ile (B) sözleşme yapmış. (A), (B)'ye (C)'nin kendisinden önce ölmesi durumunda 1000TL vermeyi taahhüt etmiştir.

Şarta Bağlı Olarak Yapılamayacak İşlemler

Koşul Çeşitleri:

Geciktirici (Taliki) Koşul	Bozucu (İnfisahi) Koşul
Hukuki işlem sonuç doğurmamıştır. Koşul gerçekleştiğinde sonuç doğuracaktır. Örneğin; sınıfı geçersen sana araba alacağım.	Hukuki işlem sonuç doğurmuştur. Ancak, sonuç koşul gerçekleştiğinde ortadan kalkacaktır. Örneğin; sana burs veriyorum (işlem/sonuç). Sınıfta kalırsan (koşul) bursunu keseceğim.
Olumlu (Müspet) Koşul	Olumsuz (Menfi) Koşul
Koşulun gerçekleşmesi durumunda olumlu sonuç doğmasıdır. Örneğin; sınıfı geçersen sana bir araba alacağım.	Koşulun gerçekleşmesi durumunda olumsuz sonuç doğmasıdır. Örneğin; sınıfta kalırsan bursunu keseceğim.
İradi Koşul	Tesadüfi Koşul
Koşulun gerçekleşmesi kişinin iradesine bağlıdır. Örneğin; evlenirsen altın takarım	Koşulun gerçekleşmesi kişinin iradesinde değildir. Örneğin; milli piyangoda yılbaşı büyük ikramiyesi çıkarsa sana çay ısmarlayacağım.

UYARI:

Bağlanma Parası (Pey Akçesi)

Bir sözleşmenin kurulduğuna delil olması amacıyla bir tarafın diğerine verdiği paraya pey akçesi denir. Pey akçesi ispat kolaylığı sağlar. Taraflar aksini kararlaştırmamışsa pey akçesi, kural olarak asıl alacaktan düşülür, Sözleşme kurulurken verilen paranın bağlanma parası mı yoksa cayma parası mı olduğu noktasında tereddüt oluyorsa, paranın bağlanma parası olarak verildiği kabul edilir.

Taraflar arasındaki sözleşme herhangi bir nedenle geçersiz olursa, verilen bağlanma parası sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenebilir

Cayma Parası (Pişmanlık Akçesi)

Cayma parası, bir tarafın sözleşmede kendisine tanına dönme hakkını kullandığında diğer tarafa vermeyi taahhüt ettiği tazminattır. Ancak, cayma parasının da sözleşmenin kuruluşu sırasında diğer tarafa verilmesi gerekmektedir. Şayet sözleşmeden doğan borç ifa edilirse, cayma akçesinin de iadesi gerekir.

Cayma parasının kararlaştırıldığı hallerde, sözleşmenin her iki tarafı da sözleşmeden keyfi olarak caymak konusunda yetkilidir. Şayet cayma parasını veren cayarsa daha önceden verdiğini geri isteyemez. Buna karşılık sözleşmenin karşı tarafı cayarsa almış olduğunun iki katını vermek zorundadır.

Ceza Koşulu (ceza-i şart)

Ceza koşulu, bir borç ilişkisinde, borcun zamanında ve gereği gibi ifasının teminatı olmak üzere, alacaklının doğan zararlarını ispat yükümlülüğünde bulunmadan borçludan belli bir tazminat isteme hakkını ifade etmektedir. Ceza koşulunun temel özellikleri şu şekilde ifa edilebilir:

Ceza Koşulu Türleri

a. Seçimlik Ceza Koşulu: Sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde ödenmek üzere bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir. Bu ceza koşulu türünde alacaklı seçimlik bir yetkiye sahiptir.

b. İfaya Eklenen Ceza Koşulu: Borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi halinde ödenmek üzere ceza kararlaştırılmışsa alacaklı, hem ifayı hem de cezayı talep eder.

c. İfayı Engelleyen Ceza Koşulu: borçlu alacaklı ile yaptığı anlaşmada dilerse sözleşmeden dönmeyi ve alacaklıya sadece belirlenen cezayı ödemeyi kararlaştırabilir. Bu ceza koşulu türünde borçlu cezayı ödeyerek sözleşmeden dönebileceği gibi, alacaklı da sadece cezanın ödenmesini isteyebilir.

Alacaklının, ifanın hiç veya gereği gibi yapılmamasından dolayı uğradığı zarar ceza tutarından fazla olabilir. Bu fazla kısım aşkın zarar olarak kabul edilir. Bu durumda alacaklı aşkın zararın giderilmesini borçludan isteyebilir. Alacaklının talep ettiği zararın tamamının tazmini değil, sadece ceza miktarını aşan kısmıdır. Ceza miktarını aşan fazla zararın tazminini isteyebilmek için alacaklının hem uğramış olduğu aşkın zararı hem de borçlunun kusurunu ispat etmesi gerekir.

UYARI: Taraflar cezanın miktarını serbestçe belirleyebilirler. Ancak kararlaştırılan ceza miktarı bazı hallerde aşırı olabilir. Borçlar Kanununa göre hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu takdir yetkisini kullanarak kendiliğinden indirir. TTK' ya göre ise borçlu tacir ise aşırı ceza koşulunun indirilmesini talep edemez. (Ancak bu ceza ödendiği takdirde tacirin ticaret hayatı bitecekse ceza koşulunun kaldırılması talep edilebilir. Bu durumda hâkim indirilmesini de öngörebilir).

Sözleşmenin Devri

Sözleşmenin devri, sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devreden bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır. Sözleşmeyi devralan ile devreden arasına yapılan ve sözleşmede kalan diğer tarafça önceden verilen izne dayanan veya sonradan onaylanan anlaşma da, sözleşmenin devri hükümlerine tabi olur. Sözleşmenin devrinin geçerliliği, devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır. Sözleşmenin devri 6098 sayılı kanun ile mevzuatımıza girmiştir.

Borca Katılma

Borca katılma, mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere, katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran bir sözleşmedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere borca katılmada borçlu değişikliği olmamakta, borç ilişkisine ilk borçlu yanında müteselsil borçlu konumunda bir kimse dahil olmaktadır.

Borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Borca katılma sözleşmesinin geçerli olabilmesi için mevcut borçlunun, alacaklı ile katılan arasında yapılan sözleşmeye onay vermesi gerekmez. Katılan ile alacaklının yaptığı sözleşme yeterlidir.

Borca katılmadan bahsedebilmek için mevcut bir borcun olması gerekir.

Borca katılma sözleşmesi 818 sayılı kanunda düzenlenmemiş olup, 6098 sayılı kanunla mevzuatımıza girmiştir.

Sözleşmeye Katılma

Sözleşmeye katılma, mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşmadır.

Anlaşmada aksi kararlaştırılmamışsa, sözleşmeye katılan ile yanında yer aldığı taraf, sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen alacaklı ve borçlu olurlar.

Sözleşmeye katılmanın geçerliliği, katılma konusu sözleşmenin şekline bağlıdır.

Sözleşmeye katılma, adından da anlaşılacağı üzere sadece sözleşmeden doğan borçlar için söz konusudur. Haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar için sözleşmeye katılma olmaz.

Sözleşmeye katılma, 6098 sayılı kanun ile mevzuatımıza girmiştir.

ALACAĞIN TEMLİKİ (DEVİRİ)

Alacaklının tasarrufta bulunabileceği ve devri mümkün bulunan bir alacağını, borçlunun rızasına ihtiyaç duymadan, yazılı bir sözleşme ile üçüncü bir kişiye devretmesine “alacağın devri” denir. Alacağın devri ile devredenın kişiliğine özgü olanlar dışında, öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer. Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır. Alacağın devri sözleşmesi ile alacak hakkı doğrudan üçüncüye kişiye geçtiğinden bu işlem bir tasarruf işlemidir. Alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından borçluya bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralanlardan birine iyi niyetle ifade bulunarak borcundan kurtulur.

UYARI: Alacağın devri, borç ilişkisinin taraflarını değiştirmez. Alacağın devri ile kastedilen, borç ilişkisinden doğan belli bir talep hakkının devridir.

Şekli: Adi yazılı şekilde yapılmalıdır.

UYARI: Alacağın devri vaadi(sözü) verme şekle tabi değildir.

Sonuçları:

- **Alacaklı – Borçlu arasındaki sonuçlar;** borç sona ermiştir. Borçlu, ödemeyi yeni alacaklı olan 3.kişiye yapmalıdır. Ancak borçlu iyi niyetli ise (yani devri bilmiyorsa) alacaklıya yaptığı ödemeyle borçtan kurtulur.
- **Borçlu – 3.kişi arasındaki sonuçlar;** 3.kişi borç ilişkisinin yeni alacaklısı olmuştur. Borçlu, alacaklıya karşı ileri sürebileceği def’ileri, 3.kişiye karşı da ileri sürebilir.
- **Alacaklı – 3.kişi arasındaki sonuçlar;** devir ivazlıysa (yani alacaklı devir karşılığında bir karşılık almışsa) alacaklı, hem alacağın varlığından hem de borçlunun ödeme gücünden sorumludur. Yani 3. Kişi alacağını borçludan alamazsa, alacaklıdan alır.
- Devir ivazsızsa (yani alacaklı devir karşılığında herhangi bir şey almamışsa) alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.

Kanuni Devir Yasağına Tabi Alacaklar

Borçlunun onayı olmadan devredilebilen alacaklar:

NOT: Alacağın devrinde, alacak yazılı bir borç taahhüdüne dayanıyorsa, 3.kişiye karşı muvazaa iddiasında bulunulamaz.

BORCUN NAKLİ (ÜSTLENİLMESİ)

Bir borcun borçlusunun yerini başkasının almasına “borcun üstlenilmesi” denir. Fakat borcun bir başkası tarafından üstlenilerek, borçlunun borçtan kurtarılabilmesi için alacaklının rızası gerekir. Üstlenilecek borç mevcut bir borç, ileride doğacak bir borç, koşula bağlanmış, zamanaşımına uğramış veya nafaka borcu da olabilir.

ŞEKİL ŞARTI YOKTUR!!!!

NOT: Borcun üstlenilmesi ancak alacaklının rızası ile mümkündür.

İç Üstlenme	Dış Üstlenme
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sözleşme borçlu ile 3.kişi arasında yapılır. Bu sözleşme için alacaklının rızası gerekmez. ➤ 3.kişi borçluya onun alacaklıya olan borcunu ödemeyi taahhüt eder. ➤ Borç ödenmezse alacaklı alacağını borçludan ister. ➤ 3.kişi alacaklıya ödeme yapmak isterse alacaklı ödemeyi reddedemez. Aksi takdirde temerrüde düşer. ➤ İç üstlenme sözleşmesi ivazsız olabileceği gibi ivazlı da olabilir. İvazlı ise borçlu sözleşmeden doğan borçlarını ifa etmedikçe, diğer taraftan yükümlülüğünü yerine getirmesini isteyemez. Aksi halde diğer taraf bu durumu ödemelik def'i olarak ileri sürüp, borcunu ödemekten kurtulabilir. ➤ Borcun iç yüklenmesi sözleşmesi ivazlı ise herhangi bir şekilde tabi değildir. Buna karşılık ivazsız borcun iç yüklenilmesi sözleşmesi bağışlama niteliği taşıdığından yazılı olarak yapılmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sözleşme alacaklı ile 3.kişi arasında yapılır. ➤ İç üstlenme sözleşmesinin, üstlenen veya onun izni ile borçlu tarafından alacaklıya bildirilmesi, dış üstlenme sözleşmesinin yapılmasına ilişkin öneri anlamına gelir. ➤ Alacaklının kabulü açık veya örtülü olabilir. ➤ Borcun üstlenilmesine ilişkin öneri alacaklı tarafından her zaman kabul edilebilir. Ancak, üstlenen veya önceki borçlu, kabul için bir süre koyabilir. Alacaklı bu sürenin bitimine kadar susarsa, öneri reddedilmiş sayılır. ➤ Borcun dış üstlenilmesi sözleşmesi ile önceki borçlu borcundan kurtulur. Alacaklı artık borcun ifasını önceki borçludan isteyemez, yeni borçludan talep etmelidir. ➤ 3.kişi ödediği miktarı borçluya rücu edemez. ➤ Dış üstlenme sözleşmesinden aksi anlaşılmadıkça yeni borçlu, alacaklıya karşı önceki borçlunun ileri sürebileceği kişisel savunmalarda bulunamaz. ➤ Dış üstlenme sözleşmesi herhangi bir şekilde tabi değildir.

UYARI: Borçlu değişmiş olsa bile, alacaklının borçlunun kişiliğine özgü olanlar dışındaki bağlı hakları saklı kalır. Bununla birlikte borcun güvencesi olarak rehin veren üçüncü kişinin ve kefilin sorumlulukları, ancak onların borcun üstlenilmesine yazılı olarak rıza göstermeleri hâlinde devam eder.

Alacaklıya Halef Olma

Bir borcun borçlu dışında bir başka kişi tarafından ifa edilmesi ve alacaklının yerini almak suretiyle borçlu olan kişinin borcunun sona ermeyip alacaklının yerini alan kişiye karşı devam etmesine “halefiyet” denir. Halefiyet kanundan doğabileceği gibi iradi olarak da meydana gelebilir.

Kanundan doğan halefiyet halleri:

Borcu ifa eden kişinin alacaklının haklarına halef olması, ifanın borçlu dışında bir kimse tarafından gerçekleştirildiği hallerde söz konusu olur. Örneğin; borcun üstlenilmesi halinde, üstlenen kişi borçlu sıfatını elde ettiği için, alacaklının haklarına halef olmaz.

3.KİŞİNİN FİİLİNİ ÜSTLENME

3. bir kişinin fiilini başkasına karşı üstlenen, bu fiilin gerçekleşmemesinden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

BAŞKASI YARARINA SÖZLEŞME

Sözleşmenin tarafları kendi adlarına hareket ettikleri yani bir temsil ilişkisinin söz konusu olmadığı durumda borçlu edimini bir 3. kişiye ifa ile yükümlüyse buna 3. kişi yararına sözleşme denir. Örneğin; (A), evini (B)'ye kiraya vermiş, taraflar kira bedelinin (A)'nın İstanbul'da okuyan oğlu (C)'ye ödenmesi konusunda anlaşmaları. Bu sözleşmeler ikiye ayrılır:

a) **Başkası yararına eksik sözleşme:** Bu sözleşmede 3. kişi borcun ifasını talep edemez yalnızca kendisine yapılacak ifayı kabule yetkili olur.

b) **Başkası yararına tam sözleşme:** Bu sözleşmelerde 3. şahıs da borcun ifasını isteyebilir. Üçüncü kişi yararına tam sözleşmelerde, üçüncü kişi borcun ifasını talep hakkını kullanmak istediğini borçluya bildirmişse, alacaklı, artık borçluyu ibra edemez. Üçüncü kişi yararına yapılan sözleşmelerde, üçüncü kişinin hakkı taraflar arasındaki sözleşmeden doğduğu için, borçlu, alacaklıya karşı ileri sürebileceği itiraz ve def'ileri üçüncü kişiye karşı da ileri sürebilir.

BORCU SONA ERDİREN SEBEPLER VE ZAMANAŞIMI

Borç ilişkisini sona erdiren sebepler	Borcu sona erdiren sebepler
- Sözleşmenin iptali	- Borcun ifası
- Sözleşmenin feshi	- İbra sözleşmesi
- Sözleşmenin bozulması	- Yenileme sözleşmesi
- Taraflardan birinin ölümü	- Takas hakkının kullanılması
- Taraflardan birinin ayırt etme gücünü kaybetmesi	- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi
- Kanunda öngörülen sürenin sona ermesi	- İfanın sözleşme kurulduktan sonra imkânsız hale gelmesi
- İkale - İflas	UYARI: Zamanaşımına uğrayan borç, eksik borç durumuna gelir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile borcu sona erdiren sebepler arasından çıkartılmıştır.

İFA: Borçlanılan edimin, tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi, alacaklının tatmin edilerek borcun sona erdirilmesidir. İfa, borcun amacıdır; çünkü her borç ifa edilmek üzere doğar.

- Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı takdirde ifa, muaccel bir borç için yapılmış sayılır (TBK m.102/1).

- TBK’da ifaya ilişkin hükümler, genel nitelik taşıdığı için hangi sebepten doğarsa doğsun kural olarak her türlü borç ilişkisine uygulanırlar.
- İfa, hukuki niteliği itibarıyla bir İTİRAZDIR.

İBRA: Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli şekle tâbi tutulmuş olsa bile borç, taraflarca şekle bağlı olmaksızın yapacakları İbra sözleşmesi ile tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabılır (TBK m. 132).

- İbra, TBK’da ismen düzenlenmiş tipik bir sözleşme değildir.
- İbra sözleşmesinin konusu, borçlunun kabulü ile alacaklının alacak hakkından vazgeçmesidir.

YENİLEME: Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.

Yenileme borcun konusunun veya tarafların değiştirilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir.

Yenileme için hem mevcut borcun hem de yeni meydana getirilecek borcun geçerli olması gerekir. İki borçtan biri geçersizse yenileme söz konusu olmaz. Yenileme ile alacak hakkı son bulduğundan, yenileme bir tasarruf işlemidir. Yenileme ile eski borç ve ona bağlı fer’i haklar (faiz, rehin, kefalet vs) sona erer. Fakat cari hesapta kalemlerden birinin güvencesi varsa, aksi kararlaştırılmadıkça, hesap kesilip sonucun kabul edilmiş olması, güvenceyi sona erdirmez.

Özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması (poliçe, bono düzenlenmesi) veya yeni bir alacak senedi düzenlenmesi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz.

Çeşitli kalemlerin bir cari hesaba sadece kaydedilmiş olması, borcun yenilenmiş olduğu anlamına gelmez.

KUSURSUZ İMKÂNSIZLIK: Bir parça borcu sözleşmenin yapılmasından sonra borçlunun kusuru olmadan imkânsızlaşmışsa verme borcu sona erer.

BİRLEŞME: Türk Borçlar Kanunu’nda yer verilen alacaklı borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi sonucu borcun sona ermesinde, üçüncü kişilerin alacak üzerinde önceden mevcut olan hakları birleşmeden etkilenmez. Birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa, borç varlığını sürdürür. Taşınmaz rehni ve kıymetli evraka ilişkin özel hükümler saklıdır.

Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi hukuksal işlemle olabileceği gibi kanundan da doğabilir. Örneğin; Ahmet tek mirasçısı olan Mehmet’e 5.000 TL borcu olsa Ahmet’in ölümü üzerine miras Mehmet’e intikal edeceğinden alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi söz konusudur. Birleşme ile birlikte asıl borç yanında fer’ileri de son bulur.

TAKAS: İki kişinin karşılıklı ve aynı cinsten olan muaccel borçlarının, daha az olanı oranında, taraflardan birinin tek taraflı irade beyanı ile sona erdirilmesidir. “ İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcu ile takas edebilir” (TBK m.139/1).

Özellikleri:

- ✚ Aşağıdaki alacaklar takas hakkının doğumundan sonra ancak alacaklıların rızası ile takas edilebilir(TBK m.144):

ZAMANAŞIMI

Zamanaşımı borcu sona erdirmeyen, tam borcu eksik borca dönüştüren bir nedendir. Eksik borçta borç vardır ancak sorumluluk yoktur. Yani alacaklının borçluyu ifaya zorlama imkânı yoktur ya da bir başka ifade ile alacaklı talepte bulunduğu borçlunun ifadan kaçınma imkânı vardır.

Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir. Zamanaşımı alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar. Alacağın muaccel olmasının bir bildirimle bağlı olduğu hallerde, zamanaşımı bu bildirimle yapılabileceği günden işlemeye başlar. Ömür boyunca gelir ve benzeri dönemsel edimlerde, alacağın tamamı için zamanaşımı, ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günde işlemeye başlar.

Alacağın tamamı zamanaşımına uğramışsa, ifa edilmemiş dönemsel edimler de zamanaşımına uğramış olur. Süreler hesaplanırken zamanaşımının başladığı gün sayılmaz ve zamanaşımı ancak sürenin son günü de hak kullanılmaksızın geçince gerçekleşmiş olur. Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olur. Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.

Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince, kefile karşı da kesilmiş olur. Zamanaşımı kefile karşı kesilince, asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz. Zamanaşımından önceden feragat edilemez.

Müteselsil borçlulardan birinin feragat etmiş olması, diğerlerine karşı ileri sürülemez. Bölünemez bir borcun borçlularından birinin feragat etmiş olması durumunda da aynı hüküm uygulanır.

Asıl borçlunun feragati de kefile karşı ileri sürülemez. Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz. Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla ileri sürülebilir

UYARI: Zamanaşımı, 6098 sayılı kanun ile borcu sona erdiren sebepler arasından çıkarılmıştır.

Zamanaşımı	Hak düşürücü süre
- Zamanaşımı borçlu açısından borcu sona erdiren bir sebep iken, alacaklı açısından alacağın yalnızca dava ve takip edilme hakkını sona erdiren bir sebeptir.	- Hak düşürücü süre, hakkı düşüren, ortadan kaldıran süredir. Sadece dava ve takip hakkı değil; talep hakkı da ortadan kalkar.
- Zamanaşımı ileri sürmek, def'i ileri sürmektir.	- Hak düşürücü sürenin bittiğini ileri sürmek; itirazdır.
- Zamanaşımı süresi hâkim tarafından Re'sen dikkate alınmaz. Tarafların ileri sürmesi ile dikkate alınır.	- Hak düşürücü süre hâkim tarafından Re'sen dikkate alınır.
- Zamanaşımı, gerekli sebeplerin varlığı halinde kesilir veya durur.	- Hak düşürücü süre, kesilmez veya durmaz.

KURAL: Sözleşmeden doğan borçlar 10 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

İSTİSNA: 10 yılda zamanaşımına uğramayan borçlar.

5 YILDA ZAMANAŞIMINA UĞRAYAN BORÇLAR

- Kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimler.
- Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri.
- Küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklar.
- Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar.
- Vekâlet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar.
- Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar.

2 YILDA ZAMANAŞIMINA UĞRAYAN BORÇLAR

- Haksız fiilden doğan borçlar,
- Sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar.

6 AYDA ZAMANAŞIMINA UĞRAYAN BORÇLAR

Karz (tüketim ödücü) sözleşmesinden doğan borçlar

ZAMANAŞIMININ DURMASI SEBEPLERİ

- Velayet süresince, çocukların ana ve babalarından olan alacakları için.
- Vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için.
- Evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları için.
- Hizmet ilişkisi süresince, ev hizmetlilerinin onları çalıştıranlardan olan alacakları için.
- Borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece.
- Alacağı, Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmadığı sürece.
- Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece.

NOT: Zamanaşımını durduran sebep ortaya çıktığı anda zamanaşımı olduğu yerde durur. Ortadan kalktığı anda kaldığı yerden devam eder.

ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ SEBEPLERİ

1. Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse.
2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa.

UYARI: Davanın yetkisiz mahkemede açılması nedeniyle reddi halinde, zamanaşımı süresi kesilmez.

NOT: Zamanaşımını kesen sebep ortaya çıktığı andan itibaren zamanaşımı en başa döner.